

NATUURONDERZOEK FLORA- & FAUNAWET Herontwikkeling Hart van Zuid te Rotterdam

In het kader van de milieueffectrapportage, vaststelling van een
nieuw bestemmingsplan en de structuurvisie

Moordrecht, 2014

aanpassingen t/m 23 maart 2015

In opdracht van Cleton & Com (ref.MI 2014 008)

Natuurinventarisatie t.b.v.

- Sloop en herbouw gebouwen en bouwwerken
- Herinrichting openbare ruimte

foto voorpagina: busbaan en bestaand theater

Voor gewaarmerkte rapportage,
contact opnemen met GroenTeam

onderzoek en rapportage onder verantwoordelijkheid van:
drs. John Mulder, veldonderzoek
ing. Jan Oosterbaan, eindrapportage

INHOUDSOPGAVE

pagina

1 INLEIDING	
1.1 Situering en ingreep	4
1.2 Natuurtoets als instrument.....	6
1.3 Onderzoeksplan	8
2 BRONNENONDERZOEK SOORTEN	
2.1 Vaatplanten	10
2.2 Zoogdieren	11
2.3 Broedvogels.....	12
2.4 Amfibieën en reptielen	12
2.5 Vissen.....	13
2.6 Ongewervelde soorten.....	13
2.7 Conclusies uit beschikbare gegevens	14
3 LOCATIEONDERZOEK	
3.1 Context vigerende regelgeving gebiedsbescherming	15
3.2 Ecologische context	16
3.3 Verkenning, controle en habitatbeoordeling	17
3.4 Bevindingen vleermuisonderzoek	21
4 CONCLUSIES EN AANVULLEND ONDERZOEK	
4.1 Conclusies.....	24
4.2 Aanvulling op het onderzoek	25
BIJLAGE 1 – RELEVANTE ASPECTEN VAN DE REGELGEVING	30
BIJLAGE 2 – PLANKAART INGREPEN	42
BIJLAGE 3 – NATUURPARAGRAAF MER	43
BIJLAGE 4 – BESTEMMINGSPLANKAART	47
GERAADPLEEGDE LITERATUUR	49
GEBRUIKTE TERMEN EN AFKORTINGEN	51

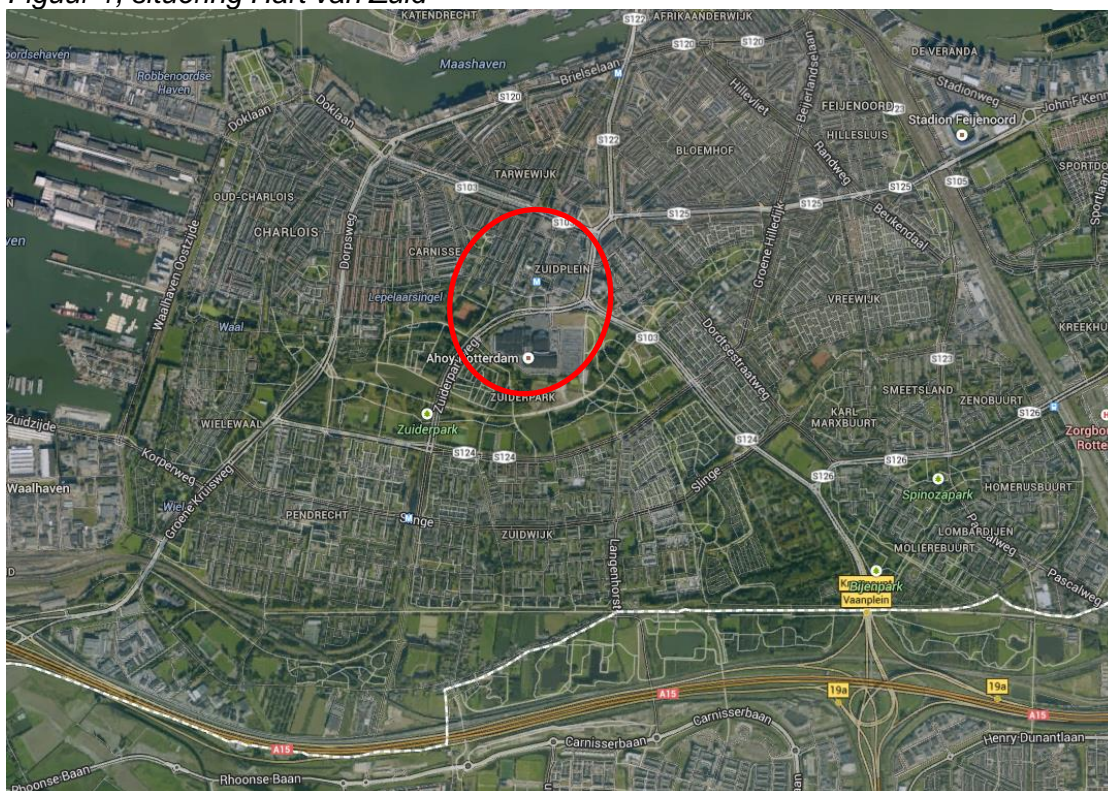
1 INLEIDING

1.1 Situering en ingreep

Situering plangebied

Het projectgebied is gesitueerd tussen (globaal) het Zuiderpark (zuidzijde), Goereese-straat (westzijde) en Strevelsweg (oostzijde): omgeving Zuidplein en AHOY-complex (zie figuur 1). Het plangebied ligt in de kilometerhokken 92+93/ 432+433

Figuur 1, situering Hart van Zuid

Inleiding ontwikkeling en alternatieven Hart van Zuid

Rotterdam en Ballast Nedam bereiden samen de gebiedsontwikkeling rondom Zuidplein en Ahoj voor, een grootscheepse transformatie met de ambitie dit gebied de komende 20 jaar te ontwikkelen tot een volwaardig centrum voor Rotterdam Zuid. De opgave is erop gericht een bruisende ontmoetingsplek te creëren waar men kan wonen, werken, ondernemen en ontspannen. De ontwikkeling beoogt verbinding en samenhang tussen de aanwezige en nieuwe voorzieningen, versterking van de centrumuitstraling en een kwalitatief betere buitenruimte.

Het plangebied is circa 50 hectare groot. De belangrijkste veranderingen op een rij:

- Het gebied krijgt onder meer veel betere en gebruiksvriendelijkere verbindingen. De vernieuwde autoluwe Gooilandsingel wordt de verbindende schakel binnen het gehele Hart van Zuid en het Plein op Zuid een nieuw dynamisch stadsplein. Bovendien wordt er fors geïnvesteerd in het aanwezige talent op Zuid.

- Rond dit plein en de verbindende promenade krijgen belangrijke publiekfuncties een plek zoals een nieuw zwembad dat wordt ingepast in het huidige deelgemeentekantoor en een kunstenpand met bibliotheek en theater.
- Het winkelcentrum Zuidplein wordt uitgebreid en versterkt, krijgt een betere uitstraling en zal beter gaan aansluiten op de Gooilandsingel. Ook komt hier een uitbreiding van de parkeergarage.
- In de zuidwesthoek van het gebied zullen een aantal woningen worden toegevoegd en zal schooluitbreiding plaatsvinden.
- De functies op het Ahoyterrein worden tevens versterkt en uitgebreid. In de nieuwe situatie zit hier een internationaal congrescentrum, muziekhal, bioscoop en hotel.

Figuur 2, ontwikkelingsgebied

In het kader van deze plannen wordt een milieueffectrapportage (MER) opgesteld en zal tevens een nieuw bestemmingsplan en structuurvisie worden vastgesteld. In de MER worden de milieueffecten van de plannen in diverse alternatieven en varianten inzichtelijk gemaakt. In het MER worden de volgende situaties onderzocht:

- Referentiesituatie: Huidige situatie en autonome ontwikkeling

- Basis alternatief: Basisprogramma (gecommitteerd door Ballast Nedam) met gebruik bestaande bus-routes
- Ambitie alternatief: Ambitieuw programma (visie Ballast Nedam) met gebruik bestaande bus-routes
- Optimalisatie variant 1: Kwaliteit openbare ruimte
- Optimalisatie variant 2: Bereikbaarheid en parkeren

Deze varianten worden derhalve ook in deze rapportage getoetst en onderzocht. De varianten worden nader beschreven in het Startdocument, als ook in de MER zelf.

Voorgenomen ingreep en het wettelijk belang Ffw

De voor het natuuronderzoek relevante ingrepen betreffen (zie ook Bijlage 2 Plankaart):

- sloop van gebouwen en bouwwerken (Theater Zuidplein, Zwembad, deel busbaan, zie figuur 6 blz.19),
- verbouwing van het Gemeentekantoor tot zwembad,
- nieuwbouw (nieuw Theater, uitbreiding winkelcentrum, uitbreiding Ahoy, aanpassingen busbaan, nieuwbouw woningen),
- kap van enige bomen rond tennisbaan,
- herinrichting van de openbare ruimte.

Uitgangspunt is dat grotere bomen worden gespaard (zie echter hoofdstuk 4 punten 2 en 3).

In het kader van de Flora- en faunawet betreft de ingreep het wettelijk belang een 'dwingende reden van groot openbaar belang'.

1.2 Natuurtoets als instrument

Doel en strekking natuuronderzoek

Doel is om de voorgenomen ingreep te toetsen aan de Ffw en, voor zover van toepassing, aan de Natuurbeschermingswet (Nbw) en de provinciale natuurregeling (Ecologische Hoofdstructuur/ EHS en weidevogelgebieden).

Dit natuuronderzoek bestaat uit een bronnenonderzoek gecombineerd met veldinventarisaties ten aanzien van te verwachten zwaarder beschermde soorten (zie blz.8 'wettelijke onderzoeksverplichting').

Het onderzoek heeft tot doel inzicht te geven in de volgende vragen:

- Is er kans op de noodzaak tot een ontheffing van verbodsbepalingen van de Ffw ?
- Is er nader veldonderzoek nodig en voor welke soorten planten en/of dieren ?
- Welke zijn de mogelijke consequenties vanuit Ffw ?

Dit onderzoek vormt de aantoonbare bewijslast op naleving van die wetgeving.

Hiermee wordt onderbouwd met welke beschermde soorten rekening moet worden gehouden en welke kunnen worden uitgesloten omdat ze er niet worden verwacht, er niet zijn aangetroffen dan wel omdat de planingreep geen natuurschade aan die soorten met zich meebrengt.

Wettelijke kaders

De regelgeving met betrekking tot natuur kent twee typen bescherming: 'soortbescherming' (Flora- en faunawet) en 'gebiedsbescherming' (Natuurbeschermingswet/ Natura 2000, Ecologische Hoofdstructuur).

Soortbescherming is gericht op individuele soorten flora en fauna, waartoe in de Ffw toetsingscategoriën zijn onderscheiden.

Gebiedsbescherming is gericht op specifieke habitats waartoe speciale begrensde gebieden zijn aangewezen. Dit omvat Nbw-gebieden en gebieden die vallen onder regelgeving vanuit provinciaal natuurbeleid, waaronder de EHS.

De regels van soort- en gebiedsbescherming sluiten elkaar niet uit, doch vullen elkaar aan. Toetsing aan gebiedsbescherming vindt uitsluitend plaats indien beschermde gebieden in het geding zijn, terwijl toetsing aan de soortbescherming *altijd* vereist is, óók in de beschermde gebieden (uitgebreidere regelgeving, zie Bijlage 1).

Soortbescherming – Flora- en faunawet

De Ffw is geheel gericht op soortbescherming, dat wil zeggen bescherming van afzonderlijke soorten planten en dieren '*in welke situatie dan ook*'. Omdat deze wet *alle* soorten planten en dieren omvat, óók in Nbw-gebieden, wordt bij natuuronderzoek primair aangehaakt op de wetgeving in de Ffw.

De Ffw biedt bescherming aan planten en dieren tegen zogeheten 'natuurschade': daarmee wordt bedoeld op negatieve effecten door de ingreep met betrekking tot bepaalde categorieën dieren en planten (zie ook lijst gebruikte termen en afkortingen). In deze wet zijn ook de Europese Vogelrichtlijn en de Habitatrichtlijn geïmplementeerd.

Binnen het beschermingskader van de Ffw wordt onderscheid gemaakt tussen:

- het type ingreep ('bestendig beheer' of een 'ruimtelijke ingreep')
- een aantal '*wettelijke belangen*' (Bijlage 1/ blz.32)
- verschillende categorieën planten en dieren (zie LNV 2005/ Staatsblad 2004/501).

Juridisch zwaarder beschermde soorten

De beschermde soorten planten en dieren zijn onderverdeeld in 3 tabellen: Tabel 1, 2 en 3 AmvB. Voor soorten van tabel 1 AmvB geldt een algemene landelijke vrijstelling, met inachtneming van de wettelijke zorgplicht (art.12 Ffw).

De soorten van 'Tabel 2 en Tabel 3 AMvB' betreffen de juridisch zwaarder beschermde soorten, met weer een nadere onderverdeling:

- m.b.t. Tabel 3 wordt weer onderscheid gemaakt tussen 'Bijlage 1-soorten' en soorten uit 'Bijlage IV van de Habitatrichtlijn' (DLG 2006);
- m.b.t. broedvogels wordt onderscheid gemaakt in categorieën 1 t/m 4 (vogels met vaste broedplaatsen en jaarrond beschermde nesten), categorie 5 (vergelijkbaar met 1 t/m 4 doch minder stringente bescherming) en algemene broedvogels (DR 2009/ aangepaste lijst; Bijlage1/ blz.32).

Daarnaast gelden voor soorten uit *Bijlage IV van de Habitatrichtlijn* en *broedvogels categorie 1 t/m 4*, ook verschillende wettelijke belangen waaronder ál of géén ontheffing kan worden verkregen (zie ook Bijlage 1/ blz.32 e.v.).

Gebiedsbescherming

Natuurbeschermingswet

De regelgeving met betrekking tot speciale beschermingszones in het kader van de Vogel- of Habitatrichtlijn (resp. REG 1979 en REG 1992/1997), Natura 2000 gebieden ('Wetlands') en (Rijks-)natuurmonumenten is opgenomen in de Natuurbeschermingswet (Nbw 1998, zie verder Bijlage 1/ blz.39).

Werkzaamheden binnen een Nbw gebied vergen een Nbw-vergunning, echter ook functies 'buiten' een Nbw-gebied die wél een ecologische functie voor de 'aangewezen soorten' van het Nbw-gebied hebben, kunnen onder sommige condities ook een Nbw-vergunning eisen ('externe werking', art.16 lid 4 Nbw).

Ecologische hoofdstructuur

Dit betreft eveneens bescherming van natuurwaarden binnen begrensde gebieden. Hiervoor hebben Rijk en Provincie samen spelregels ontwikkeld welke zijn vervat in de provinciale regelgeving, waarbij een 'nee-tenzij' beleid van toepassing is (zie ook Bijlage 1/blz.38 en 39).

Werkzaamheden binnen de EHS of in (aangewezen) weidevogelgebieden vergen een provinciale vergunning, waarbij compensatie van eventueel verstoorde natuurwaarden wordt vereist.

De actuele en potentiële waarden van het EHS-gebied zijn vastgesteld in de natuurdoelen voor dat gebied. De basis daarvoor ligt in de provinciale structuurvisie en de verordening Ruimte.

Wettelijke onderzoeksverplichting

De Nbw, Ffw en het provinciaal natuurbeleid verplichten om bij ruimtelijke ingrepen de aanwezige plant- en diersoorten te onderzoeken. Dit om eventueel te verwachten natuurschade aan soorten te beoordelen en om dit te toetsen aan de wets- en beschermingsregels.

Waar negatieve effecten op zwaarder beschermde soorten verwacht kunnen worden vergt dit ook veldinventarisaties. Indien dergelijke soorten ook inderdaad door de werkzaamheden worden bedreigd of verstoord, vergt dat aanvraag van een ontheffing wat wordt beoordeeld door het daartoe bevoegde gezag, te weten het Ministerie van EZ.

1.3 Onderzoeksplan

Met het onderzoek wordt stapsgewijs ingezoomd op de situatie en vastgesteld welke juridisch zwaarder beschermde soorten of verstoring daarvan, kunnen worden uitgesloten dan wel nadere veldinventarisatie vergen.

Werkstap 1, analyse bestaande gegevens (bronnenonderzoek)

Als eerste wordt de situatie getoetst aan indicaties van de NDFF, aan de verspreiding van soorten op basis van reeds bekende biogeografische informatie uit verspreidingsatlassen, aan overige literatuur en andere beschikbare onderzoekingen. Die informatie is veelal niet compleet.

Op basis hiervan wordt vastgesteld welke juridisch zwaarder beschermde soorten mogelijk in dit gebied verwacht zouden kunnen worden, onafhankelijk van de aanwezige habitat, en welke juridisch zwaarder beschermde soorten op voorhand al kunnen worden uitgesloten. In aanvulling hierop wordt getoetst aan het eerdere natuuronderzoek.

Werkstap 2, toetsing aan gebiedsbescherming

Dit omvat regelgeving in het kader van de Natuurbeschermingswet en van provinciaal gebiedenbeleid (EHS), waarbij wordt beoordeeld of er wellicht ook andere natuurregelgeving dan de Ffw in het geding kan zijn.

Werkstap 3, habitatbeoordeling

Naar aanleiding van het bovenstaande wordt een beoordeling gemaakt van de terreinkenmerken, de biotoop, de lokale habitat en van de ecologische betekenis van het effectieve werkgebied.

In de conclusie wordt op basis van de nader beschreven habitat, vastgesteld welke zwaarder beschermde soorten (Ffw) en eventuele 'aangewezen soorten' (Nbw) thans eveneens zonder nadere veldinventarisatie kunnen worden uitgesloten.

Werkstap 4, veldinventarisaties

De zwaarder beschermde soorten welke volgens de vorige stappen in het werkgebied mogelijk verwacht kunnen worden, worden nader in het veld geïnventariseerd. Dit vindt plaats op basis van de criteria zoals voorgeschreven door het bevoegde gezag (o.m. Soortstandaards, DR).

Werkstap 5, eindconclusie en advies

De rapportage wordt afgerond met een puntsgewijze samenvatting van conclusies en consequenties, met een eventuele toetsing van consequenties, het advies welke soorten nadere veldinventarisatie vergen dan wel in hoeverre natuurschade op voorhand kan worden voorkomen.

Met betrekking tot 'uitsluitingen' wordt in de rapportage aandacht geschonken aan *alle* mogelijke soortgroepen van (beschermde) organismen. Voor sommige soortgroepen is dat niet méér dan slechts het aangeven waarom daarvan *géén* beschermde soorten op de locatie worden verwacht, dan wel waarom sommige soorten *niet* worden bedreigd of verstoord.

Leeswijzer

In de rapportage wordt de volgorde van de hierboven aangegeven onderzoeks- en onderbouwingsstappen aangehouden. Waar het voor de betreffende onderbouwing nodig is om informatieve kaders te schetsen, is dat in dit hoofdstuk beknopt aangegeven (zie blz. 4 t/m 9).

Daarmee ontstaat de volgende opzet van de rapportage:

In hoofdstuk 1 zijn de uitgangssituatie, het voornemen, de hoofdlijnen van de regelgeving, de aanpak van het onderzoek en de opzet van de rapportage aangegeven.

In Hoofdstuk 2 wordt op basis van beschikbare verspreidingsgegevens en recente gegevens uit de databank van de NDFF, bronnenonderzoek uitgevoerd waarvan de daaruit voortkomende conclusies worden aangegeven.

In hoofdstuk 3 wordt ingegaan op vigerende gebiedsregelgeving (Nbw, EHS en weidevogelgebieden) en worden de bevindingen van de ecologische verkenning en van nadere inventarisaties beschreven.

In hoofdstuk 4 worden de voor uitvoering relevante conclusies kort samengevat en wordt advies gegeven met betrekking tot mitigerende maatregelen.

Naast de Bijlagen met achterliggende informatie wordt de rapportage beëindigd met lijsten van geraadpleegde literatuur en van gebruikte termen en afkortingen.

-----

2 BRONNENONDERZOEK SOORTEN

Het onderzoek dat in dit hoofdstuk per soortgroep wordt weergegeven omvat de toetsing van de locatie aan reeds bestaande inventarisatie- en verspreidingsgegevens. De gegevens uit de daartoe beschikbare bronnen zijn niet geheel compleet doch bieden een goede indicatie welke overigens los daarvan door veldonderzoek nog een zekere aanvulling vergen, te beginnen met een habitatbeoordeling.

Op basis van het bronnenonderzoek wordt bepaald welke (zwaarder) beschermde soorten in het werkgebied wellicht kunnen worden verwacht en welke soorten aanvullende veldinventarisatie vergen. Daarmee wordt vastgesteld of ze alsnog van aanwezigheid kunnen worden uitgesloten, dan wel zullen leiden tot consequenties.

De eventuele *noodzaak* tot nadere inventarisatie wordt afgeleid uit de samenhang tussen beschikbare gegevens (dit hoofdstuk 2), de habitatbeoordeling van het te onderzoeken gebied (zie hoofdstuk 3) en de 'soort' ingreep (§ 1.1).

2.1 Vaatplanten

Beschikbare gegevens

Uit de databank van de NDFF (Quickscanhulp 2014) blijkt dat er binnen een straal van 1 km van het plangebied, tenminste 5 vaatplanten van tabel 2 AMvB zijn geregistreerd. Deels kan dat soorten betreffen die hun oorsprong middels aanplant in natuurzones vinden (veelal parkjes, in drassige oeverzones). In 'het rotterdamse' zijn door de hele stad heen op vele plaatsen dergelijke planten te verwachten, zoals met inventarisaties door de gemeente zelf in het verleden al is vastgesteld.

In beginsel vallen planten van een dergelijke oorsprong (zoals hier Daslook), ook al zijn ze als soort 'juridisch zwaarder beschermd', onder de algemene vrijstelling en zijn dus niet ontheffingsplichtig, voor zover kan worden aangetoond dat het géén natuurlijke groeiplaats betreft.

Anders is het met de hier geregistreerde muurplanten Steenbreekvaren, Tongvaren en Klein glaskruid: deze vinden hun natuurlijke groeiplaats op en langs muren zodat het hier spontane natuurlijke begroeiing betreft die in Nederland bovendien, vanwege steeds afnemende toepassing van kalk in metselspecie, sterk afnemende groeimogelijkheden kennen. *Met name bij sloop van muren of (oudere) gebouwen vergen deze soorten inventarisatie om vast te stellen of er groeiplaatsen mee worden bedreigd.*

Conclusie

- * Het werkgebied vergt nadere veldinventarisatie van aanwezige muurplanten.
- * Het werkgebied vergt tevens controle op de habitat vanwege mogelijk voorkomen van andere zwaarder beschermde, overige vaatplanten.

2.2 Zoogdieren

Beschikbare gegevens

Uit de databank van de NDFF (Quickscanhulp 2014) blijkt dat binnen een straal van 1 km van de planlocatie, zes juridisch zwaarder beschermde zoogdieren zijn geregistreerd.

Grondgebonden zoogdieren

Verspreidingsgegevens geven aan dat er in een straal van 1 km Steenmarter als zwaarder beschermde soort is geregistreerd (Tabel 2 Ffw). Deze soort, die normaliter zijn leefgebied vooral in het oosten van het land vindt maar tevens in de omgeving van bebouwde kommen (bewoont gebouwen), kan wellicht incidenteel worden aangetroffen in stedelijke gebieden in het westen van het land. Aangezien constructieruimten in gebouwen dan als vaste verblijfplaats fungeren, vergt dit wel oudere bebouwing met beschikbaarheid van dergelijke constructieruimten: in moderne grootschalige gebouwconstructies kan deze soort niet worden verwacht.

Bovendien zijn er binnen een straal van 1 km beschermde, algemeen voorkomende soorten (Tabel 1 Ffw) geregistreerd zoals Egel, Mol, muizen- en martersoorten (Broekhuizen 1992). Afhankelijk van de terreinsituatie kunnen enkele van deze soorten wellicht gebruik maken van het plangebied.

Vleermuizen

Verspreidingsgegevens geven aan dat in de regio van het plangebied binnen een straal van 1 km Gewone dwergvleermuis, Ruige dwergvleermuis, Laatvlieger, Watervleermuis en Rosse vleermuis zijn geregistreerd en binnen een straal van 5 km, voor vleermuizen een dagelijks overbrugbare afstand, ook Gewone grootoorvleermuis en Tweekleurige vleermuis (alle Tabel 3 Ffw en Bijlage IV Habitatrictlijn).

Deze soorten maken voor hun verblijfplaatsen voornamelijk gebruik van (kleine) constructieruimten in gebouwen (met uitzondering van Rosse vleermuis) en/of in boomholten. Tevens worden lineaire structuren (zoals houtwallen, boomrijen, gebouwlinten en watergangen) door sommige soorten als geleiding voor vaste vliegroutes gebruikt (zie ook Limpens 1997).

Conclusie zoogdieren

- * Grondgebonden soorten: middels een habitatbeoordeling dient te worden vastgesteld of er in het plangebied wellicht leefvoorwaarden worden aangetroffen voor Steenmarter.
Overige juridisch zwaarder beschermde, grondgebonden soorten kunnen op voorhand worden uitgesloten terwijl op algemeen voorkomende soorten de wettelijke zorgplicht van toepassing is.
- * Vleermuizen: controle op gebruiksmogelijkheden voor vleermuizen, en zo nodig nader veldonderzoek.

2.3 Broedvogels

Beschikbare gegevens

Uit de databank van de NDFF (Quickscanhulp 2014) blijkt dat binnen een straal van 1 kilometer van het plangebied 12 vogels met een jaarrond beschermd nest zijn geregistreerd.

Jaarrond beschermde nesten

De geregistreerde soorten met een jaarrond beschermd nest betreffen onder meer enkele roofvogels, uilen, Grote gele kwikstaart, Huismus en Gierzwaluw. Meerdere van deze soorten gebruiken gebouwen als nestelplaats.

Overige broedvogels

Veelal zijn er in elk soort terrein wel broedende vogels te verwachten (zie ook Hustings 2002), zoals onder de huidige terreincondities watervogels en weidevogels.

Broedende vogels mogen onder géén enkele conditie worden verstoord (zie DR 2009). Onder die voorwaarden is echter voor de meeste broedvogelsoorten verder géén aanvullende veldinventarisatie vereist: dit is uitsluitend nodig op het moment dat werkzaamheden in het broedseizoen worden uitgevoerd.

Conclusie broedvogels

- * Het werkterrein vergt nadere controle op mogelijke nestelpotenties voor soorten met jaarrond beschermde nesten.
- * Met betrekking tot overige broedende vogels dienen werkzaamheden die verstorend kunnen zijn in beginsel *buiten* het broedseizoen plaats te vinden, dan wel vergt dit andere voorzorgsmaatregelen.

2.4 Amfibieën en reptielen

Beschikbare gegevens

Uit de databank van de NDFF (Quickscanhulp 2014) blijkt dat binnen een straal van 5 km van het plangebied geheel geen zwaarder beschermde amfibieën of reptielen zijn geregistreerd (zie RAVON 51/2013 en Creemers 2009). Wel zijn er in het kilometerhok enkele algemeen voorkomende amfibieën geregistreerd (Tabel 1 Ffw), waaronder Gewone pad en Bruine kikker.

Andere soorten reptielen vinden in deze omgeving geen verspreiding.

Conclusie amfibieën en reptielen

- * Juridisch zwaarder beschermde soorten kunnen op voorhand worden uitgesloten.
- * Algemeen voorkomende amfibieën (Tabel 1 Ffw) vergen bij uitvoering van werkzaamheden, voorzorgsmaatregelen.

2.5 Vissen

Beschikbare gegevens

Uit de databank van de NDFF (Quickscanhulp 2014) blijkt dat binnen een straal van 1 km van het plangebied Kleine modderkruiper (Tabel 2) is geregistreerd (zie ook RAVON 51/ 2013).

Dit visje van Tabel 2 Ffw vindt zijn leefgebied met name in ondiepe waterzones zoals langs oevers. Het vluchtgedrag bij verstoring bestaat uit het zich ter plaatse ingraven in de bovenste baggerlaag, zodat deze niet preventief kan worden verjaagd. In zomer en winter worden soms verschillende verblijfsplekken in het water gekozen, doch altijd dicht bij elkaar (zie ook Emmerik 2006). Aanwezigheid betekent dat deze in het gehele aaneengesloten watersysteem moet worden verwacht op geschikte habitatplekken.

Conclusie vissen

- * Indien graafwerkzaamheden aan (oevers van) watergangen plaatsvinden, vergt deze soort nadere veldinventarisatie op aanwezigheid in de betreffende watergangen en eventueel aanvraag van ontheffing.
- * Indien de werkzaamheden worden uitgevoerd onder een Gedragscode, is geen ontheffing vereist doch dient men zich wel aan de uitvoeringsvoorwaarden zoals in de Gedragscode aangegeven, te houden.

2.6 Ongewervelde soorten

Bij ongewervelde soorten moet men denken aan vlinders, libellen, sprinkhanen en 'overige ongewervelden' zoals mieren, kevers, weekdieren e.d. Deze groepen kennen eveneens beschermde soorten terwijl voor sommige soorten ook een ontheffingsplicht geldt. Juridisch zwaar beschermd zijn enkele soorten uit de groepen libellen, dagvlinders en 'overige ongewervelde soorten' (waaronder ook waterorganismen).

Beschikbare gegevens

Uit de databank van de NDFF (Quickscanhulp 2014) blijkt dat binnen een straal van 1 km van het plangebied in beginsel géén zwaarder beschermde soorten worden verwacht (zie o.m. Bos 2006), ook geen Groene glazenmaker (zie Dijkstra 2002). Het slakje Platte schijfhoren (Tabel 3 Ffw en Bijlage IV Habitatrictlijn) is echter nog onvoldoende onderzocht (zie Gmelig Meyling 2008) en kan níet op voorhand worden uitgesloten.

Conclusie ongewervelden

- * Indien graafwerkzaamheden aan (of demping van) watergangen plaatsvindt, vergt deze soort nadere habitatbeoordeling op mogelijke aanwezigheid in betreffende watergang(en) en eventueel nadere veldinventarisatie en aanvraag van ontheffing. Omdat dit een soort is van de Habitatrictlijn geldt ook bij toepassing van een Gedragscode, de verplichting tot aanvraag van ontheffing.
- * Overige zwaarder beschermde soorten uit deze soortgroep kunnen op voorhand worden uitgesloten.

2.7 Conclusies uit beschikbare gegevens

Volgens de databank van NDFF en verspreidings- en/of onderzoeksgegevens kunnen in de regio in een daarvoor mogelijk geschikte habitat een aantal juridisch zwaarder beschermde soorten worden verwacht waarvan sommige nadere veldonderzoek in het voor de verschillende soorten juiste inventarisatie seizoenen vergen.

Het werkterrein vergt:

- controle op muurplanten en overige zwaarder beschermde vaatplanten;
- controle op gebruiksmogelijkheden door Steenmarter;
- veldinventarisatie naar vaste verblijfplaatsen van vleermuizen in te slopen gebouwen, bouwwerken en te kappen bomen;
- controle op gebruikspotenties m.b.t. jaarrond beschermde nesten;
- bij werkzaamheden aan watergangen, controle op aanwezigheid van Kleine modderkruiper en Platte schijfhoren.

Nota bene: vooralsnog lijken er voor de eerste jaren géén werkzaamheden aan watergangen te worden verricht. Omdat veldinventarisaties een beperkte geldigheidstermijn hebben wordt dit vooralsnog uitgesteld.

Overige zwaarder beschermde soorten kunnen voor gebruik van de planlocatie als leefgebied op de voorhand worden uitgesloten.

-----

3 LOCATIEONDERZOEK

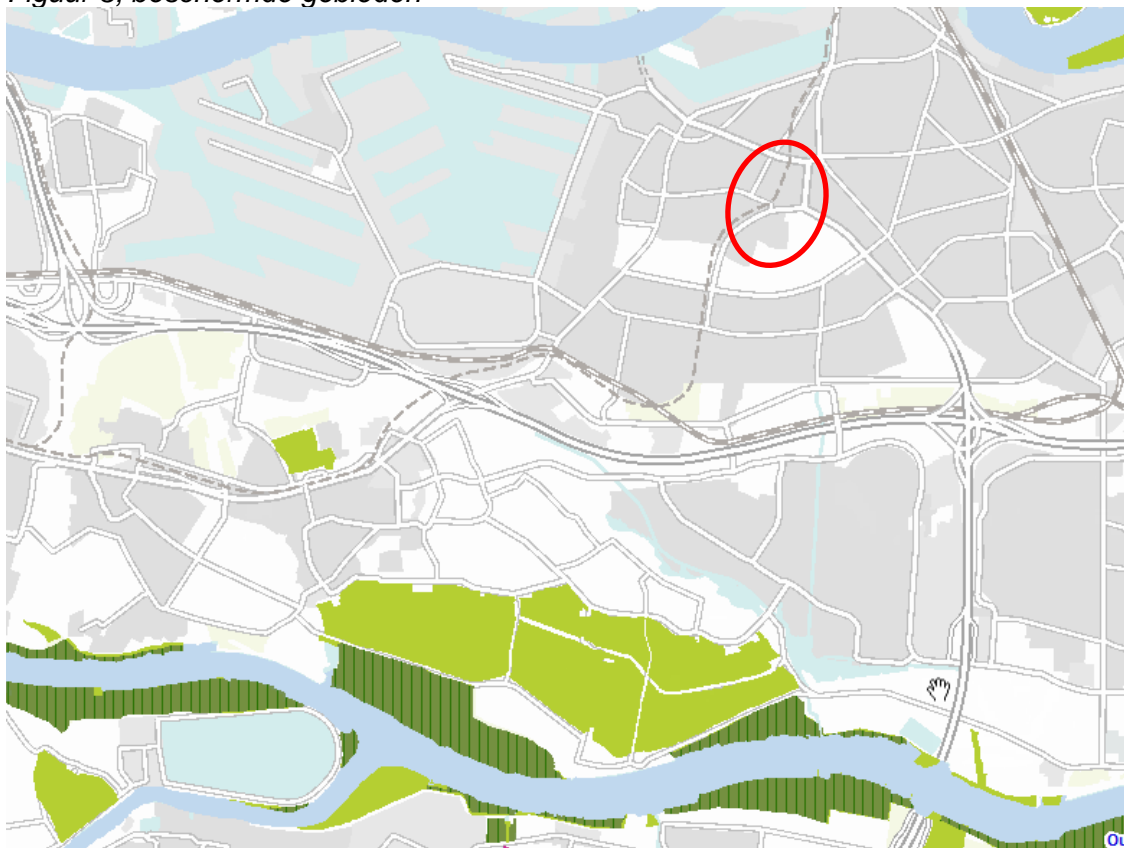
3.1 Context vigerende regelgeving gebiedsbescherming

De werklocatie maakt géén deel uit van een beschermd natuurgebied.

De dichtstbijzijnde Natura 2000-gebieden liggen op ca. 4,5 en ruim 5 km ten zuiden van de werklocatie (Carnisse Grienden en Rhoonse grienden, onderdelen van N 2000 Oude Maas, zie figuur 3). Die Natura 2000-gebieden omvatten water- en moerasgebied met onder meer leeffuncties voor water- en moerasvogels, Bever en Noordse woelmuis. Het werkgebied Hart van Zuid kan daarvoor geheel géén externe functie Nbw vervullen.

De werklocatie binnen de bebouwde kom van Boskoop maakt ook géén deel uit van de Ecologische Hoofdstructuur of van weidevogelgebieden: onderdelen van de EHS liggen op tenminste 4 km afstand van de werklocatie (figuur 3).

Figuur 3, beschermde gebieden

Lichtgroen, EHS; donkergroen, Natura 2000; rood, planlocatie

3.2 Ecologische context

Het ontwikkelingsgebied wordt begrensd door het Zuiderpark als brede groenstructuur, van waaruit kleinere groenelementen het stedelijk gebied inprikken en laanelementen een min of meer samenhangende, daarop aansluitende structuur vormen, in zijn samenhang te benoemen als ecologische infrastructuur (zie figuur 4). Dergelijke 'snelle wegen der natuur' vormen een geleiding waarlangs dieren (en planten) het stedelijk gebied 'tot in de directe woon- en leefomgeving' kunnen 'binnendringen'. Dit netwerk heeft voor sommige (met name gevleugelde) soorten ook een functie als verbindingsnetwerk tussen leef- en foeragegebieden: immers, veel soorten vleermuizen vinden hun verblijfplaatsen in stedelijke bebouwing doch foerageren 'elders' dikwijls in groengebieden, langs laanstructuren maar ook in het buitengebied. Maar dergelijke structuren worden ook veel gebruikt door vogels en insecten, waarbij parkgebiedjes en binnenterreinen tussen bouwblokken veelal het leefgebied vormen.

In een vergelijkbare vorm is in de parkgebieden ook een waterstructuur aanwezig, waarvan zowel het water voor waterorganismen als oeverzones voor andere organismen een vergelijkbare 'verbindingsfunctie' vervullen.

Dit samenhangende netwerk van groengebieden en voorzieningen sluit uiteindelijk, via park- en poldergebieden, aan de zuidzijde van Rotterdam ook aan op de Ecologische Hoofdstructuur (Rhoonse polders).

De aanwezigheid van een dergelijke structuur brengt ook met zich mee dat er sommige faunasoorten ook (delen van) hun leefgebied in het ontwikkelingsgebied zouden kunnen hebben, met name vogels en vleermuizen.

Figuur 4, ecologische (infra-)structuur: parkzones (brede pijlen) en lanen (lichtgroene pijlen)

3.3 Verkenning, controle en habitatbeoordeling

De locatie omvat een hoog-stedelijk gebied met veel infrastructuur en voornamelijk grote gebouwen en verhardingsoppervlakken (zie foto's 1, 2 en 3). Het betreft vooral grote gebouwen met relatief moderne bouwconstructies en platte daken.

Foto 1, stedelijk karakter openbare ruimte

In het westelijke randgebied staat nog enige oudere woonbebouwing in lagen, maar dat deel blijft in de thans bekende plannen, in zijn huidige staat gehandhaafd.

Uitgangspunt voor de ingreep is dat grotere bomen worden gespaard. Echter een deel van het plangebied ondergaat zodanige herinrichting dat wellicht plaatselijk bomen zullen moeten wijken. Derhalve zijn de grotere bomen in het meer stedelijk te herinrichten deel (foto's 1, 2, 3 en figuur 5) evenals de 'binnenring' van bomen rond de te bebouwen tennisbanen (zie figuur 5), reeds gecontroleerd op jaarrond beschermde nesten en potenties voor vleermuisverblijf, die er niet zijn aangetroffen.

Foto 2, grote bomen in de stedelijke omgeving

Foto 3, openbare ruimte tussen Zuidplein en Ahoy

In deze meest westelijke hoek langs het Ahoy-complex en rond de daar aanwezige tennisbanen is een parkgebied met bomen en struwelen aanwezig (zie figuur 7 geel kader). Hier staan ook zeer grote bomen tussen die potenties hebben voor vleermuisverblijf (met name ook de wilgen langs het Goereesepad). Het uitgangspunt dat er geen grote bomen worden verwijderd, doet de bomen in dit gebiedsdeel in beginsel buiten het onderzoek vallen. *Echter*, zie §§ 4.1 en 4.2.

Bovendien liggen eventuele ontwikkelingen in dit gebiedsdeel zodanig ver 'naar achteren in de tijd' dat indien daar alsnog een aantal grotere bomen zouden moeten sneuvelen, daartoe te zijner tijd nog extra onderzoek, expliciet gericht op de te verwijderen bomen, nodig is: het thans uitgevoerde onderzoek is slechts geldig voor enige jaren.

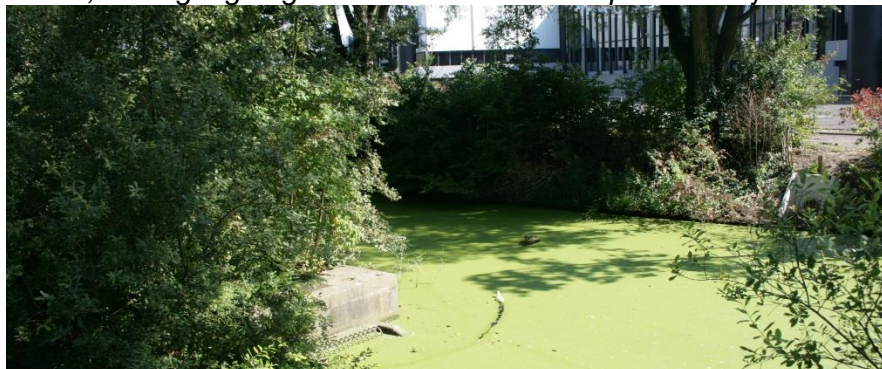
In het deel westelijk van Ahoy ligt bovendien een watergang welke behoort tot het watersysteem van het Zuiderpark (zie figuur 5 volgende bladzijde). Aan deze watergang dienen mogelijk werkzaamheden te worden verricht. De watergang is thans zeer belomerd en beschikt grotendeels over een dik kroosdek (zie foto's 4 en 5), aanwijzing voor een voedselrijke situatie.

Dit is eveneens het geval met de watergang aan de oostzijde van Ahoy.

Foto 4 watergang met bomen westzijde Ahoy-complex

Foto 5, watergang ongeschikt voor modderkruiper en schijfhoren

Figuur 5, gecontroleerde watergangen (blauwe pijlen)

Er zijn in deze watergangen geen drijvende waterplanten aanwezig terwijl er ook geen submerse waterplanten zijn waargenomen: deze habitat is ongeschikt voor zwaardere beschermde vissen en voor Platte schijfhoren, zodat dit slakje samen met Kleine modderkruiper op basis van de habitatkenmerken thans kan worden uitgesloten van aanwezigheid. Overigens sluit dat aanwezigheid van andere, onbeschermde vissen niet uit: deze vergen bij versturende of bedreigende werkzaamheden, echter uitsluitend toepassing van de wettelijke zorgplicht.

Ook de habitatcondities in het grootste, stedelijk-stenige deel van het plangebied zijn beoordeeld. Voor de te slopen gebouwen en bouwwerken heeft daarbij controle plaatsgevonden op muurplanten, op gebruiksmogelijkheden voor Steenmarter en voor jaar-rond beschermde nesten: deze zwaardere beschermde soorten kunnen thans worden uitgesloten.

Een deel van de te slopen gebouwen en bouwwerken beschikt echter over constructiecondities waarvan vleermuissoorten, die reeds zeer kleine spleetjes kunnen benutten (tot 1,6 cm), gebruik kunnen maken voor het vestigen van vaste verblijfplaatsen.

Ook grotere bomen kunnen, in kleine spleetjes, daartoe potenties hebben.

De vleermuispotenties van grotere bomen zijn in het stedelijke deel zowel als rond de bouwlocatie op de tennisbanen, in het onderzoek meegenomen (zie figuur 7 blz.21).

De overige grote bomen langs infrastructuur en in het park, zijn buiten beschouwing gelaten omdat deze worden gehandhaafd.

Alle overige zwaarder beschermde soorten kunnen tenslotte eveneens worden uitgesloten, waarmee alleen de noodzaak tot vleermuisonderzoek over blijft.

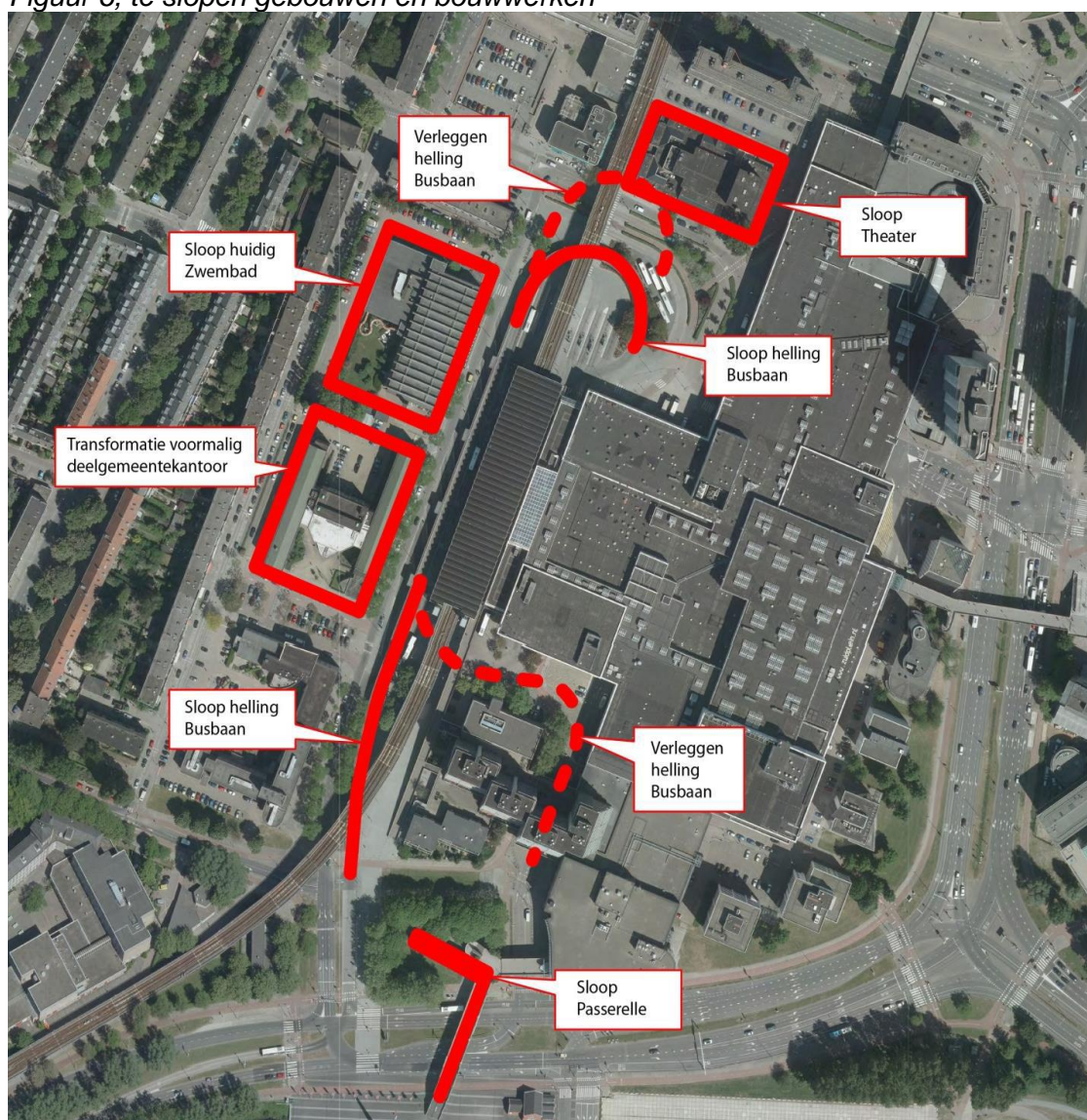
Te slopen gebouwen en bouwwerken

De te slopen onderdelen zijn op kaart aangegeven (figuur 6).

Deze zijn in beginsel gecontroleerd op gebruiksmogelijkheden voor vleermuizen. Daarbij is vastgesteld dat het te slopen zwembad en het te verbouwen gemeentekantoor, niet over potenties voor vleermuisgebruik beschikken, echter de overige te slopen onderdelen wél (vanwege open stootvoegen en/of voor vleermuizen 'toegankelijke' constructieruimten): deze vergen nader veldonderzoek (zie § 3.4).

Voor zover verbouwingen aan de gevels van het winkelcentrum nodig zijn, beschikken deze geen van alle over dergelijke gebruikspotenties vanwege zeer ongeschikte constructies.

Figuur 6, te slopen gebouwen en bouwwerken

3.4 Bevindingen vleermuisonderzoek

Het vleermuisonderzoek is uitgevoerd voor de gebiedsdelen waar sloop van bebouwing plaatsvindt en mogelijk ook kap van bomen (zie figuur 7).

Daartoe heeft nachtonderzoek plaatsgevonden met de batdetector op 18 en 19 mei, 15 en 16 juni, 26 augustus en 14 september 2014. Daarbij is uitgegaan van de onderzoeks-criteria zoals door het bevoegde gezag is vastgelegd in het zogenaamde 'vleermuis-protocol' van het GAN (GAN 2012). Met de batdetector zijn in de uren direct na zons- ondergang (uitvliegen) en de uren kort voor zonsopkomst (zwermen en invliegen) afwis- selend bij de verschillende locaties, waarnemingen gedaan.

Figuur 7, uitgevoerd vleermuisonderzoek en boomcontrole (gele kaders)

Traceren locaties met kraam- en zomerverblijven

Veldbezoek vroege avond 18 mei

- * zonsondergang 21.33 uur;
- * veldinventarisatie vanaf 21.20 uur;
- * weercondities, 18 tot 14°C, windkracht 2, 1/8 bewolking, droog.

Om 21.50 uur, 17 minuten na zonsondergang, werd pas de eerste Gewone dwergvleer- muis waargenomen tussen de busoprit en het zwembad. Dat het pas 17 minuten na

zonsondergang was geeft een indicatie dat, in ieder geval van dit exemplaar, het kraam- of zomerverblijf op flinke afstand van de locatie ligt (ca. 15-17 minuten vliegen).

Om 21.55 uur ging ook een Gewone dwergvleermuis foerageren tussen het zwembad en de GGD. Bij een ronde door de Van Swietenstraat en de Goereessestraat werden eveneens enkele foeragerende gewone dwergvleermuizen vastgesteld, deels ook vliegend in zuidelijke richting via het Goereesepad naar het parkgebied.

Tussen 21.56 en 23.20 uur bleken regelmatig 1 tot 2 gewone dwergvleermuizen te foerageren langs de voorgevel van de GGD, terwijl bij de stenen aanbouw van het Gemeentekantoor ook regelmatig een enkel dier aan het foerageren was.

Zowel bij het Theater Zuidplein als bij de Passerel werden geen vleermuizen waargenomen.

Veldbezoek late nacht 19 mei

* zonsopkomst 05.43 uur;

* veldinventarisatie vanaf 04.00 uur;

* weercondities, 11°C, windkracht 2, 0/8 bewolking, droog.

Er bleken weinig vleermuisactiviteiten:

Om 04.45 uur kort een enkele Gewone dwergvleermuis foeragerend bij het groen tussen zwembad en GGD terwijl om 05.03 uur langs de GGD in de Goereessestraat een Gewone dwergvleermuis in zuidelijke richting vliegt.

Veldbezoek vroege avond 15 juni

* zonsondergang 22.03 uur;

* veldinventarisatie vanaf 21.55 uur;

* weercondities, 19°C, windkracht 3-4, 0/8 bewolking, droog.

Er bleken extreem weinig vleermuisactiviteiten.

Slechts één waarneming van een foeragerende Gewone dwergvleermuis bij de parkeerplaats van het zwembad.

Veldbezoek late nacht 16 juni

* zonsopkomst 05.22 uur;

* veldinventarisatie vanaf 03.45 uur;

* weercondities, 11°C, windkracht 2, 6/8 bewolking, droog.

Wederom extreem weinig vleermuisactiviteiten.

Om 04.24 een Gewone dwergvleermuis kort foeragerend boven de ingang van de GGD, om 04.27 eveneens één doorvliegend langs het gemeentekantoor en om 05.02 uur één puls op de batdetector opgevangen van een Gewone dwergvleermuis tussen het zwembad en de busbaan, waarschijnlijk eveneens langs vliegend (terugkerend naar zijn verblijfplaats elders).

Conclusie onderzoek kraam- en zomerverblijven

Er zijn geen verblijfplaatsen van vleermuizen in het werkgebied vastgesteld, en deze zijn waarschijnlijk ook niet in de directe omgeving van het Zuidplein aanwezig. Binnen het plangebied blijken ook zeer weinig vleermuizen te foerageren, en dan ook nog uitsluitend enkele individuen van Gewone dwergvleermuis die er kort foerageren of er langs vliegen naar elders. Daarbij vormt het Goereesepad een waarschijnlijke vliegroute naar het parkgebied.

Traceren locaties met paarverblijven en -territoria

Veldbezoek nacht van 26 augustus

- * zonsondergang 20.43 uur;
- * veldinventarisatie vanaf 21.30 uur;
- * weercondities, 15 tot 14° C, windkracht 2, 0/8 bewolking, droog.

Vrijwel geen vleermuizen aanwezig. Om 22.08 uur bij de Gooilandsingel kort een Gewone dwergvleermuis foeragerend, om 22.20 uur eenzelfde vleermuis kort foeragerend bij de achterzijde van het Theater Zuidplein en om 23.07 uur weer één kort foeragerend bij de Populier op een hoek bij het theater.

Veldbezoek nacht van 14 september

- * zonsondergang 20.00 uur;
- * veldinventarisatie vanaf 20.30 uur;
- * weercondities, 13 tot 12° C, windkracht 2, 8/8 bewolking, droog.

Deze avond uitsluitend zeer kort een passerende Gewone dwergvleermuis gehoord: verdere vleermuisactiviteit ontbrak geheel.

Conclusie onderzoek paarverblijven en -territoria

Er zijn in het grootste deel van het werkgebied geen territoriale vleermuizen vastgesteld. Echter de grote wilgen langs het Goereesepad, wat door omstandigheden buiten het veldonderzoek is gebleven, is zeker een potentie voor dergelijk vleermuisgebruik aanwezig, evenals in de bomen in het aangrenzende parkgebied. Ook in dit seizoensdeel zijn er binnen het onderzochte gebied slechts enkele kortstondig verblijvende vleermuizen aangetroffen.

-----

4 CONCLUSIES EN AANVULLEND ONDERZOEK

4.1 Conclusies

Hieronder zijn alle voor de uitvoering relevante conclusies en consequenties samengevat:

- 1) Op het project is een 'dwingende reden van groot openbaar belang' van toepassing (zie § 1.1 blz.6) op basis van een structuurvisie en bestemmingsplan. Daarmee komt de uitvoerbaarheid van het plan met betrekking tot de Flora- en faunawet, afgezien van mogelijke mitigatie en/of compensatie, niet in het gedrang.
- 2) Gebiedsbescherming
Het plangebied zelf valt buiten de beschermde gebieden (zie blz.15) terwijl er evenmin condities aanwezig zijn welke kunnen wijzen op mogelijke toepasselijkheid van de 'externe werking Nbw'.
- 3) Broedvogels
Het plangebied beschikt slechts in de randgebieden over condities voor gebruik door algemene broedvogels: zowel zangvogels (bomen, struiken) als watervogels (oevers, watergangen). Aan te treffen nesten dienen tijdens het broeden geheel te worden ontzien.
Er zijn in de gecontroleerde grotere bomen (zie figuur 7) geheel géén jaarrond beschermde nesten aangetroffen, welke derhalve voor het werkgebied kunnen worden uitgesloten.
Voor zover bomen buiten dit onderzoek zijn gebleven wordt er van uitgegaan dat ze in stand worden gehouden. Mocht dat plaatselijk toch niet mogelijk blijken dan is nader onderzoek van de grotere exemplaren van bomen op jaarrond beschermde nesten, alsnog gewenst.
- 4) Vleermuizen
De vleermuisinventarisatie heeft aangetoond dat verstoring van vleermuisgebruik in te slopen gebouwen en onderzochte bomen, grotendeels kan worden uitgesloten (zie § 3.4). Voor zover bomen buiten dit onderzoek zijn gebleven wordt er van uitgegaan dat ze in stand worden gehouden.
Mocht dat plaatselijk toch niet mogelijk blijken dan is nader onderzoek van de grotere exemplaren van bomen op vleermuisgebruik zoals langs het Goereesepad en aangrenzend parkgebied, alsnog gewenst (zie 4.2 volgende bladzijde). Met name de potentie van de bomen langs het Goereesepad voor een kraamverblijf is daarbij van belang.
- 5) Waterorganismen
Aanwezigheid van zwaarder beschermde soorten zoals Kleine modderkruiper, Bittervoorn of Platte schijfhoren, kunnen in de watergangen ter weerszijden van Ahoy op voorhand worden uitgesloten wegens ongeschikte habitat (blz.18-19).
- 6) Vaatplanten
Er zijn nergens in het plangebied zwaarder beschermde vaatplanten dan wel muurplanten aangetroffen (zie blz.19).

- 7) Overige zwaarder beschermde dieren
Deze kunnen in het plangebied op basis van verspreidingsgegevens (hoofdstuk 2) dan wel op basis van habitatkwalificaties (§ 3.3), op voorhand worden uitgesloten.
- 8) Flora- en faunawet
Uit het natuuronderzoek blijkt dat er in het werkgebied met de uit te voeren werkzaamheden géén zwaarder beschermde soorten verstoord of bedreigd kunnen worden, zodat ook géén ontheffing Ffw nodig zal zijn.
Wel zal men bij alle werkzaamheden altijd weer attent moeten zijn op eventueel aanwezige, algemeen voorkomende dieren welke alle toepassing van de wettelijke zorgplicht vergen.
Bovendien mogen broedende vogels tijdens dat broeden, niet worden verstoord.
Overigens zijn in dit werkgebied veelal nauwelijks omstandigheden aan te treffen waar algemene diersoorten of algemene broedvogels, kunnen worden verwacht, in tegenstelling tot de parkachtige randgebieden.

4.2 Aanvulling op het onderzoek

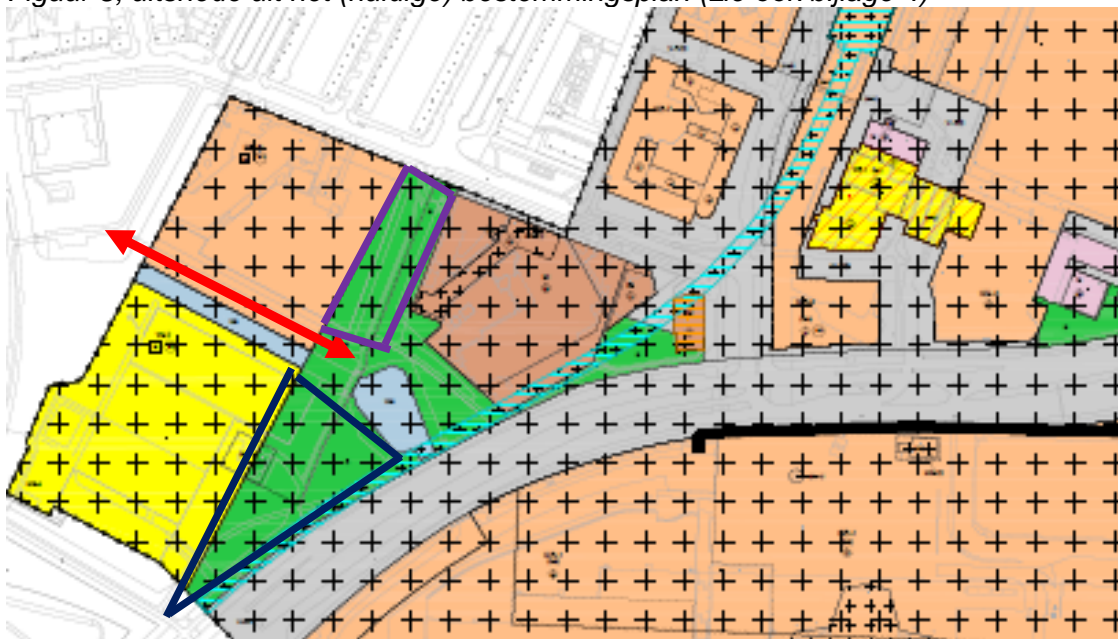
Bij nadere beschouwing is gebleken dat er in het kader van alternatieven, nog onderzoek ontbreekt met betrekking tot:

- het deelgebied omgeving Goereesepad/ tennisbanen
- de bomen langs de Ahoyweg en langs de zuidrand van het Ahoy-complex

4.2.1 Goereesepad

In één van de MER-alternatieven, de Optimalisatievariant 2, wordt het Goereesepad verbreed tot een ontsluitingsweg als 'verlengde Goereesestraat'. De aldaar aanwezige bomen zijn nog niet afdoende in het veldonderzoek naar flora en fauna betrokken, zodat in die situatie aanvulling van het onderzoek nodig is.

Figuur 8, uitsnede uit het (huidige) bestemmingsplan (zie ook bijlage 4)

Voorts zijn twee onderdelen van de overige alternatieven, eveneens nog buiten het onderzoek gebleven. Het ontbrekende onderzoek geldt daarmee drie onderdelen: de grote bomen op de twee locaties welke in onderstaande tekening zijn aangegeven met paars (situatie Goereese-pad), met blauw (driehoekig plantsoen met bomen) en met een rode pijl (zie toelichting blz.26 e.v.).

Met betrekking tot de zone welke in figuur 8 met een dikke groene pijl is aangeduid kon visueel worden vastgesteld dat er in de bomen géén verblijfplaatsen van vleermuizen aanwezig zijn (zie hoofdstuk 3.4/ figuur 7 blz.21). Echter, of dat traject, in samenhang met de watergang en de beplantingsrand aan de overzijde daarvan, wellicht in gebruik is als vaste vliegroute kon nog niet worden vast-gesteld.

Situatie Goereesepad

Langsde oostzijde van het Goereesepad (paars, zie figuur 8) staan 5 zeer grote wilgen (zie foto 6) welke potentieel geschikt zijn voor vleermuisgebruik (verblijfplaatsen en/of vliegroutes). De beplanting langs de westzijde van het pad heeft geen betekenis voor vleermuizen als de betreffende wilgen blijven staan: die wilgen volstaan ook om een eventuele vliegroute te garanderen.

Foto 6, grote wilgen langs Goereesepad

Met betrekking tot deze wilgen kan met visuele controle slechts de potentie worden vastgesteld voor vormen van vleermuisgebruik, welke onder meer met een potentie voor gebruik als kraamverblijf naast vaste vliegroute en mogelijk paarverblijf, als aanzienlijk moet worden beschouwd.

Als die wilgen moeten verdwijnen (of dreigen af te sterven vanwege aantasting van het wortelgestel door graafwerkzaamheden), vergt dat aanvullend veldonderzoek naar gebruik voor verblijfplaatsen en naar gebruik als een vaste vliegroute.

Situatie driehoekig plantsoen met bomen

Ook voor het driehoekige gebied met grote bomen (blauw in fig.8/ zie ook foto 7) geldt dat deze potentieel geschikt zijn voor vleermuisgebruik (verblijfplaatsen en/of vliegroutes).

Met betrekking tot deze wilgen kan met visuele controle eveneens geen nader oordeel worden gevormd over het al of niet door vleermuizen in gebruik zijn. Als deze zouden moeten verdwijnen vergt dat eveneens aanvullend veldonderzoek.

Foto 7, grote bomen in driehoekig vak (blauw)

Situatie traject 'groene pijl'

Hier kon visueel *wél* worden vastgesteld dat de bomen *niet* in gebruik zijn voor vaste verblijfplaatsen van vleermuizen.

Echter nog *niét* kon worden vastgesteld of dat traject, in samenhang met de watergang en de beplantingsrand aan de overzijde daarvan (zie foto 8 volgende bladzijde), wellicht in gebruik is als vaste vliegroute.

Indien de watergang samen met één begroeiingsrand (bijv. langs de 'voormalige tennisbanen') in stand wordt gehouden zal de eventuele functie als vliegroute naar verwachting afdoende worden gecontinueerd.

Echter indien de begroeiing aan beide zijden van het water geheel zou verdwijnen zou die functie, indien aanwezig, geheel worden verstoord door het geheel verdwijnen van

de ruimtelijke oriëntatiestructuur voor vleermuizen: dan is ook dáár aanvullend veldonderzoek naar eventueel gebruik als vaste vliegroute, vereist.

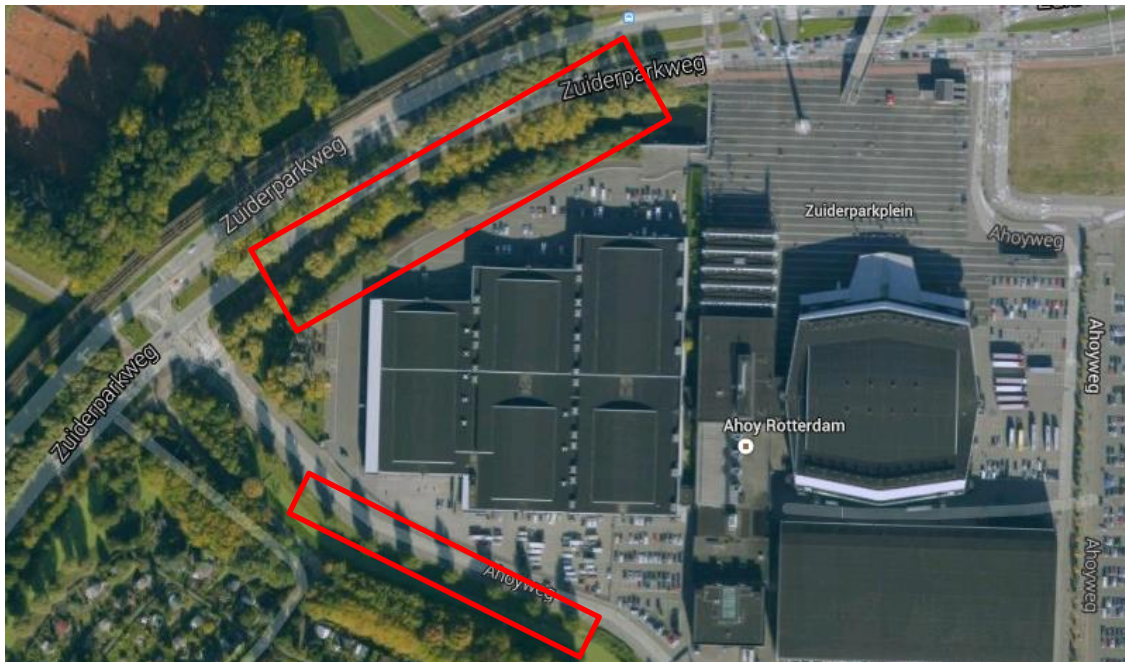
Foto 8, structuur 'groene pijl'

4.2.2 Bomen langs Ahoyweg en langs zuidzijde Ahoy-complex

Vanwege aanpassing van de infrastructuur zullen bomen langs de Ahoyweg en langs de zuidrand van het Ahoy-complex, deels moeten wijken (zie figuur 9 hieronder).

Figuur 9, te onderzoeken bomen rond Ahoy

Aanvullend veldonderzoek

Aanvullend vleermuisonderzoek voor de omgeving van het Goereesepad vergt in 2015 twee onderzoeksnachten in de periode vanaf half mei tot eind juni (kraam- en zomerverblijven + vaste vliegroutes) en bovendien twee onderzoeksnachten in de periode vanaf half augustus tot eind september (zomer- en paarverblijven + vaste vliegroutes).

Daarbij worden gelijk alle bomen zoals aangegeven in figuren 8 en 9, onderzocht op eventueel aanwezige jaarrond beschermde nesten.

BIJLAGE 1 - RELEVANTE ASPECTEN VAN DE REGELGEVING

I Inleiding

Wetgeving

De regelgeving met betrekking tot natuur kent twee typen bescherming: 'soortbescherming' en 'gebiedsbescherming'.

De Flora- en faunawet (Ffw) is geheel gericht op soortbescherming, dat wil zeggen bescherming van afzonderlijke soorten planten en dieren.

Bovendien is deze wet gericht op de intrinsieke waarde van het dier, dat onder meer wil zeggen dat de bescherming eveneens is gericht op elk individueel dier.

Gebiedsbescherming is vastgelegd in de Natuurbeschermingswet (Nbw 1998).

Dit is gericht op specifieke aspecten van specifiek aangewezen gebieden, zoals speciale beschermingszones in het kader van de Vogel- of Habitatrichtlijn (resp. REG 1979 en REG 1992/1997). De gebiedsbescherming staat *náást* de Ffw: de regels van wetten sluiten elkaar dus niet uit doch vullen elkaar aan (zie ook wetgeving blz.39).

Provinciaal natuurbeleid

Daarnaast hebben ook provinciale besturen een 'eigen' natuurbeleid, in aanvulling op de wetgeving. Daarin wordt in sommige provincies ook een onderscheid gemaakt in gebieds- en soortbescherming: de gebiedsbescherming wordt geregeld via het Streekplan terwijl de soortbescherming via andere wegen in de ruimtelijke ordening kan worden geregeld (zie ook provinciale regelgeving blz.39).

II Verbodsbepalingen Flora- en faunawet

Met betrekking tot aanwezige en te verwachten, door de Flora- en faunawet beschermde soorten in het projectgebied gelden de volgende algemene verbodsbepalingen:

Artikel 8 Ffw

Het is verboden planten, behorende tot een beschermde inheemse plantensoort, . . . te vernielen, te beschadigen, te ontwortelen of op enigerlei andere wijze van hun groeiplaats te verwijderen.

Artikel 9 Ffw

Het is verboden dieren, behorende tot een beschermde inheemse diersoort, te doden, te verwonden, te vangen, te bemachtigen of met het oog daarop op te sporen.

N.B.1 hieronder valt ook het 'per ongeluk' doden zonder afdoende voorzorgen te hebben genomen;

N.B.2 het uit beschermingsoverwegingen preventief wegvangen en verplaatsen van dieren en ontwikkelingsstadia daarvan dient te geschieden door een 'ter zake kundige' (zie lijst gebruikte termen).Onder bepaalde condities is daarvoor géén extra projectonthefing (meer) nodig.

Dit geldt níét voor het wegvangen en verplaatsen van vleermuizen, muizen en vogels: dat is uitdrukkelijk verboden, hiervoor wordt ook géén ontheffing verstrekt.

Voor het vangen van dieren vanwege onderzoek geldt een aparte regeling.

Artikel 10 Ffw

Het is verboden dieren, behorende tot een beschermde inheemse diersoort, opzettelijk te verontrusten.

N.B. hiermee wordt bedoeld het verontrusten met de intentie de soort te verstoren zonder maatregelen om het verontrusten te voorkomen, dan wel het bouwrijp maken van een terrein juist op het moment dat vogels zich er aan het vestigen zijn om te gaan broeden: dergelijk opzettelijk verontrusten valt niet onder de Gedragscode terwijl hiervoor in het kader van art. 75C ook géén ontheffing wordt verleend.

Artikel 11 Ffw

Het is verboden nesten, holen of andere voortplantings- of vaste rust- of verblijfplaatsen van dieren, behorende tot een beschermde inheemse diersoort, te beschadigen, te vernielen, uit te halen, weg te nemen of te verstoren.

N.B. 'Vaste verblijfplaatsen':

Met betrekking tot vleermuizen dienen naast jaarlijks in gebruik zijnde vaste zomer-verblijven (kolonies), paarplaatsen en winterverblijven, ook structureel gebruikte, vaste vlieg- en trekroutes te worden geïnterpreteerd als 'vaste verblijfplaatsen' zoals bedoeld in art. 11 (DLG 2006).

Dit geldt ook voor jaarrond beschermde nesten en 'vaste verblijfplaatsen' van andere dieren zoals een vaste voortplantingslocatie van rugstreeppadden, broei-hopen van ringslangen e.d.

Artikel 12 Ffw

Het is verboden eieren van dieren, behorende tot een beschermde inheemse diersoort, te zoeken, te rapen, uit het nest te nemen, te beschadigen of te vernielen.

N.B. Dit betreft, behalve vogels, ook eieren van beschermde amfibieën, reptielen, vissen en insecten. Indien bijvoorbeeld dergelijke eieren van een ontheffingsplichtige soort worden bedreigd vereist dit ook aanvraag van ontheffing (DLG 2006). Met betrekking tot eieren van beschermde diersoorten die niét ontheffingsplichtig zijn, geldt de wettelijke zorgplicht (zie hierna bij artikel 2).

Artikel 13 Ffw

Het is verboden:

a. planten . . enz., of dieren dan wel eieren, nesten of . . enz., behorende tot een beschermde . . enz. . . diersoort . . enz. te vervoeren . . enz. of onder zich te hebben.

N.B. bij dit artikel gaat het om het verplaatsen van (eieren, nesten, individuen van) bedreigde dieren, eieren, planten enz. onder afwijkende condities, dus niet vanwege beschermingsmotieven bij uitvoering van werkzaamheden (vgl. artikel 9): hiertoe geldt een aparte regeling.

Artikel 2 Ffw - algemene zorgplicht

Naast de hiervoor aangegeven verbodsartikelen geldt *in alle situaties* een wettelijke zorgplicht. Deze houdt in dat:

'eenieder die weet of redelijkerwijs kan vermoeden dat door zijn handelen ('de ingreep') of zijn nalaten (*mitigerende maatregelen*) nadelige gevolgen voor planten of dieren kunnen worden veroorzaakt, is verplicht dergelijk handelen achterwege te laten voor zover dat in redelijkheid kan worden gevergd, dan wel alle (*mitigerende en/of preventieve*) maatregelen te nemen die redelijkerwijs van hem kunnen worden gevergd ten einde die gevolgen te voorkómen of, voor zover deze (*met maatregelen*) niét kunnen worden voorkomen, deze zoveel mogelijk te beperken of ongedaan te maken'.

N.B. dit betekent dat elke ruimtelijke ingreep natuuronderzoek vergt dat als bewijslast wordt vastgelegd in een rapportage ('Natuurtoets' dan wel 'Quick-Scan'). Daarin dienen de zeker te verwachten en de met veldonderzoek aangetroffen soorten planten en dieren te worden getoetst aan de wettelijke regelgeving ('lichte' en 'uitgebreide' toets).

Tevens worden hierin de mitigerende en/of preventieve maatregelen aangegeven welke er zorg voor dragen dat er aan de zorgplicht wordt voldaan.

III Vrijstelling en ontheffing verbodsartikelen

III.1 Strekking vrijstelling en ontheffing

Een 'vrijstelling' is een algemeen geldende uitzondering op een wettelijk verbod (LNV 2005): dit kan een landelijke vrijstelling betreffen of één op basis van een Gedragscode. Een vrijstelling vergt géén aanvraagprocedure.

Een 'ontheffing' is een besluit waarbij in een individueel concreet geval een uitzondering op een wettelijk verbod wordt gemaakt. Deze ontheffing dient per individueel project te worden aangevraagd en betreft zowel individuele soorten als vaste verblijfplaatsen (waaronder ook vaste vliegroutes van vleermuizen).

De regelgeving met betrekking tot vrijstelling en ontheffing is nader geregeld in de Algemene Maatregel van Bestuur (AMvB) met betrekking tot art. 75 C van de Ffw (Staatsblad 2004/501; LNV 2005).

In de afweging tussen 'vrijstelling of ontheffing' staan in de van toepassing zijnde criteria enkele cruciale begrippen centraal: '*bestendig*', '*zorgvuldig handelen*', '*wezenlijke invloed*' en '*significant effect*', naast soortlijsten met betrekking tot specifieke regelgeving (tabellen 1, 2 en 3 AMvB). Dit is inhoudelijk toegelicht in de brochure 'Buiten aan het werk' (LNV 2005, zie ook DLG 2006).

De toepassing van een vrijstelling of ontheffing is nader genuanceerd met wettelijke 'belangen', soortlijsten (zie hieronder) en vogelcategorieën (zie blz.34).

III.2 Soorttabellen (AMvB art. 75), vrijstelling en ontheffing

De algemene landelijke vrijstelling met betrekking tot beschermde planten en dieren, geldt uitsluitend voor de soorten die zijn opgenomen in Tabel 1 AMvB. Voorts is er nog een aanvullende vrijstelling voor soorten die zijn opgenomen in Tabel 2 en Tabel 3 AMvB indien werkzaamheden kunnen plaatsvinden onder een specifiek opgestelde Gedragscode (zie verder blz.37).

III.3 Wettelijke belangen

Daarnaast is voor ruimtelijke ingrepen, *onder nadere condities*, een ontheffingsregeling van toepassing op een aantal andere wettelijke belangen te weten:

1. Bescherming van flora en fauna (belang b/ Bijlage 1 AMvB, Habitat- en Vogelrichtlijn);
2. Veiligheid van het luchtverkeer (belang c/ Vogelrichtlijn);
3. Volksgezondheid of openbare veiligheid (belang d/ Bijlage 1 AMvB, Habitat- en Vogelrichtlijn);
4. Dwingende reden van groot openbaar belang met inbegrip van redenen van sociale of economische aard en voor het milieu wezenlijk gunstige effecten (belang e/ Bijlage 1 AMvB, Habitatrichtlijn);
5. Bestendig beheer en onderhoud enz. (belang h);
6. Bestendig gebruik (belang i);
7. Ruimtelijke inrichting of ontwikkeling (belang j).

Hierin bestaat tevens een nader onderscheid tussen de eerstgenoemde 4 belangen en het laatstgenoemde belang dat méér strikte beperkingen kent (zie ook 'wettelijke belangen en Tabel 3 AMvB' blz.35).

Dwingende reden van groot openbaar belang

Waar bij het meer algemeen van toepassing zijnde belang '*ruimtelijke inrichting of ontwikkeling*' bij juridisch zwaarder beschermde soorten striktere beperkingen bestaan (deels het *niét* kunnen verkrijgen van een ontheffing) kan een 'groot openbaar belang' uitkomst bieden.

Een 'groot openbaar belang' heeft betrekking op activiteiten die van algemeen, breed maatschappelijk belang zijn. Het moet gaan om openbare belangen, dus niet om activiteiten die enkel ten goede komen aan een particulier, aan enkelen of aan een beperkte regio.

Daarnaast moet het openbaar belang 'van groter gewicht' zijn; dat zal in de meeste gevallen alleen zo zijn als het een lange termijn betreft. Oplossingen voor de korte termijn worden *niét* aangemerkt als 'dwingende reden van groot openbaar belang'. Een financieel goedkopere oplossing, terwijl ook andere oplossingen reëel zijn, is niet voldoende om een dwingende reden van groot openbaar belang aan te nemen.

Voor de onderbouwing van een groot openbaar belang kan men denken aan de van toepassing zijnde onderdelen/bladzijden van door de overheid vastgestelde ruimtelijke plannen die het project betreffen. Een voorbeeld is een structuurvisie.

Hierna wordt naar aanleiding van de verschillende belangen en op basis van de drie onderscheiden soortlijsten (tabellen AMvB art. 75 Ffw), de nadere nuancering beschreven waarbij die drie tabellen kort zijn gekenschetst.

III.4 Tabel 1 AMvB

Deze omvat een categorie soorten waarvoor een algemene landelijke vrijstelling geldt voor art. 8 t/m 12 van de Ffw: dit betreft beschermde soorten die in Nederland algemeen voorkomen. Aan die vrijstelling zijn géén voorwaarden verbonden anders dan de wettelijke zorgplicht (zie vorige bladzijde). Deze soorten vergen een zogenaamde 'lichte toets' welke aantoont dat de werkzaamheden het voortbestaan van de betreffende soorten niet in gevaar brengen (zie ook Stroomschema Bijlage 2).

III.5 Tabel 2 AMvB

Toetsingscriteria

Deze Tabel 2 omvat een lijst met 'overige soorten' (waaronder bijvoorbeeld alle broedvogels en veel beschermde planten). Indien uit die tabel één of meerdere soorten worden aangetroffen welke door de werkzaamheden worden verstoord en/of bedreigd, vergt dat in principe aanvraag van ontheffing met in de meeste gevallen eveneens een 'lichte toets' (zie echter uitzondering hieronder bij broedende vogels).

Soorten van Tabel 2 die door een projectvoornemen schade ondervinden dienen te worden getoetst aan de *landelijke* gunstige staat van instandhouding, wat wil zeggen in hoeverre het voortbestaan van de landelijke populatie wellicht afhankelijk is van het voortbestaan van de onderhavig aangetroffen, lokale populatie.

In de ontheffingsaanvraag dient daarbij te worden aangegeven op welke wijze wordt bereikt dat bedreiging van individuen en verstoring *zoveel mogelijk* wordt voorkomen en in welke mate de functionaliteit van de vaste voortplantings-, rust- en/of verblijfplaats door de activiteiten wordt aangetast, dan wel, op welke wijze die functionaliteit kan worden gegarandeerd (zie Bijlage 3).

Indien wordt uitgegaan van een door de Minister goedgekeurde gedragscode geldt voor deze categorie van Tabel 2 AMvB, onafhankelijk van het wettelijk 'belang' waaronder de ingreep valt, echter een vrijstelling voor art. 8 t/m 12 van de Ffw zodat formeel geen aanvraagprocedure voor ontheffing nodig is (zie verder onder 'Gedragscode' blz.37).

Uitzonderingsgevallen

Indien zowel de lokale als de landelijke populatie in het geding is, waarvoor vermelding op de Rode Lijst een indicatie vormt (zoals Waterspitsmuis), vergt de soort echter een 'uitgebreide toets' (zie ook Soortendatabase website Ministerie): dan dient te worden aangegeven op welke wijze wordt bereikt dat bedreiging van individuen en verstoring strikt worden voorkomen.

Uitzonderingspositie broedende vogels

Vogels zijn volgens de Vogelrichtlijn gelijkgesteld met Tabel 3 AMvB (zie DR 2009).

Er worden 2 groepen onderscheiden:

- algemene broedvogels
- vogels met jaarrond beschermde nesten (zie 'aangepaste lijst', DR 2009).

Deze groepen vergen bij dreigende verstoring van broedgevallen, een '*uitgebreide toets*' (zie volgende bladzijde). Echter voor alle broedende vogels wordt in beginsel *tijdens* het broeden *géén* ontheffing verleend. Met betrekking tot het broedseizoen is in dat kader in de Flora- en faunawet ook *géén standaardbroedperiode* aangegeven. Van belang is of een broedgeval aanwezig is, ongeacht de periode. Voor broedende vogels geldt de algemene Gedragscode (zorgvuldig bosbeheer, zie Vogelbescherming 2004) dat deze, zolang ze broeden, *onder géén enkele conditie* mogen worden verstoord (zie ook REG 1979). In principe dient dus het broedseizoen met mogelijk verstorende werkzaamheden te worden ontzien, zoals sloop-, bouw-, grond-, bagger-, onderhouds- en/of andere mogelijk verstorende werkzaamheden op korte afstand van nesten.

Broedgevallen van de meeste broedvogels kunnen slechts tijdens het broeden worden geïnventariseerd omdat ze steeds een nest op een nieuwe locatie (kunnen) maken.

Vogelcategorieën met jaarrond beschermde nesten

Vogels worden in de regelgeving onderscheiden in groepen (DR 2009):

- a) Algemene broedvogels: een groep waarvan de bescherming zich grotendeels beperkt tot *strikt* het broeden;
- b) Categorie 5 (DR 2009): een groep vogels waarvan de nesten het jaar rond (of jaarlijks opnieuw) worden gebruikt en er *slechts in bijzondere gevallen* beperkingen bestaan, met name '*als zwaarwegende feiten of ecologische omstandigheden dat rechtvaardigen*', bijvoorbeeld wanneer er voor deze soorten in de omgeving geen geschikte alternatieven zijn om te nestelen.
- c) Categorie 1 t/m 4: een nader omschreven groep waarvan de nesten het jaar rond *strikt* beschermd zijn en ook de nesten zelf dus *niet* mogen worden beschadigd of verwijderd, óók niet *buiten* het broedseizoen (waaronder bijvoorbeeld Huismus, Gierzwaluw maar ook uilen, roofvogels en kolonievogels).

Wettelijke belangen m.b.t. broedvogels

Er is in de broedperiode voor broedvogels slechts ontheffing mogelijk indien er zwaarwegende maatschappelijke termen aanwezig zijn die ontheffing voor verstoring van broedende vogels nodig maken, wat slechts in uitzonderlijke situaties van '*Openbare veiligheid*' e.d. aan de orde kan zijn.

De *nesten* van soorten van categorieën 1 t/m 4 zijn het jaar rond beschermd en vergen *te allen tijde, dus jaarrond*, bij potentiële verstoring van de nesten en voor sommige soorten ook het bijbehorende voedselterritorium, aanvraag van een ontheffing (zie DR Soortstandaards en deze Bijlage blz.33).

Een ontheffing kan dan slechts worden verkregen bij het van toepassing zijn van *uitsluitend* de wettelijke belangen die daartoe in de Vogelrichtlijn zijn opgenomen:

- Bescherming van flora en fauna (b): *de letter verwijst naar de corresponderende letter bij art. 2 van het Besluit vrijstelling beschermde dier- en plantensoorten*);
- Veiligheid van het luchtverkeer (c);
- Volksgezondheid of openbare veiligheid (d).

Uitgebreide toets

Een eventuele ontheffing daarvoor vergt vervolgens de 'uitgebreide toets' bij de beoordeling waarvan het bevoegde gezag in onderstaande volgorde de volgende vragen stelt:

- In welke mate wordt de (ecologische) functionaliteit van de voortplantings- en/of vaste rust- en verblijfplaats aangetast door de werkzaamheden ?
- Is er een wettelijk belang ? (voor Vogels en Tabel 3-soorten)
- Is er een andere bevredigende oplossing ? (voor Vogels en Tabel-3 soorten)
- Komt de gunstige staat van instandhouding niet in gevaar ?

Naar aanleiding hiervan beoordeelt Dienst Regelingen vervolgens of het wettelijk belang zwaarder weegt dan het overtreden van de verbodsbepaling(en).

Indien werkzaamheden *niét* onder de hierboven aangegeven belangen vallen kan géén ontheffing worden verkregen: er kan in de vorm van een '*positieve afwijzing*' slechts 'toestemming' voor de ingreep worden verkregen op basis van een door de Minister goedgekeurd plan van maatregelen.

Voor de vogelsoorten uit categorie 5 is ontheffing slechts mogelijk onder bepaalde voorwaarden (DR 2009).

III.6 Tabel 3 AMvB

Toetsingscriteria

Deze tabel omvat een lijst soorten waarvoor *strikte* bescherming geldt. In alle gevallen vereisen deze soorten een '*uitgebreide toets*' (zie vorige bladzijde). Daarbij dienen deze soorten *niet alléén* te worden getoetst aan de *landelijke* gunstige staat van instandhouding van de aangetroffen polualtie (zoals bij Tabel 2) maar óók aan de *lokale* gunstige staat: het gaat er dan om in hoeverre het voortbestaan van de landelijke populatie wellicht afhankelijk is van de lokale populatie.

Afgezien van vermelding op de Rode Lijst vergt dit tevens inzicht in het regionale voorkomen van de betreffende soort (zie ook Soortstandaards, DR 2011/ 2012).

In de ontheffingsaanvraag dient daarbij te worden aangegeven in welke mate de functionaliteit van de vaste voortplantings-, rust- en/of verblijfplaats door de activiteiten wordt aangetast, dan wel, op welke wijze die functionaliteit kan worden gegarandeerd (zie Bijlage 1/blz.36).

Ook hierbij gelden dus de voorwaarden dat er moet worden onderbouwd dat er voor de betreffende activiteit geheel géén alternatieven zijn: of bijvoorbeeld de ingreep niet op een andere, minder schadelijke wijze of op een andere locatie kan plaatsvinden terwijl er tevens maatregelen moeten worden genomen om te garanderen dat schade aan individuen van de soort wordt voorkómen (het garanderen van de ecologische functionaliteit/ 'zorgvuldig handelen', LNV 2005).

Eventuele ontheffing van verbodsbepalingen is vervolgens eveneens afhankelijk van het van toepassing zijnde 'wettelijke belang' (zie hieronder).

Bijlage IV van de Habitatrichtlijn

Bij soorten van Tabel 3 wordt onderscheid gemaakt in 'Bijlage 1 AMvB' en 'Bijlage IV Habitatrichtlijn'. Voor de laatste groep gelden de strengste beschermingsvoorwaarden: ontheffing kan slechts worden verkregen onder het regiem van enkele specifieke wettelijke belangen zoals die in de Habitatrichtlijn zijn vermeld.

Indien géén van die belangen van toepassing kan worden geacht is ontheffing niet mogelijk, doch kan uitsluitend toestemming voor de ingreep worden verkregen op basis van een door de Minister van EL&I goedgekeurd 'Activiteitenplan'.

Wettelijke belangen en Tabel 3 AMvB

1. *Uitsluitend* onder het wettelijke belang '*bestendig beheer en onderhoud*' en dan nog *uitsluitend* bij toepassing van een *gedragscode* (zie blz.37), kan voor soorten van Tabel 3 AMvB die *niét* zijn vermeld in de Bijlage IV van de Europese Habitatrichtlijn, gebruik worden gemaakt van de vrijstelling op basis van een gedragscode. Voor soorten van Tabel 3 AMvB die *wél* zijn vermeld in Bijlage IV van de Europese Habitatrichtlijn (zoals vleermuizen), zie punten 3 en 4 hieronder.

Zónder toepassing van een gedragscode vergen deze soorten in alle gevallen een toetsing bij het bevoegde gezag volgens de procedure van een ontheffingsaanvraag. Daarbij gelden de volgende criteria:

2. in het kader van het belang '*ruimtelijke ontwikkeling en inrichting*' kan *uitsluitend* voor soorten die *niét* zijn vermeld in Bijlage IV van de Europese Habitatrichtlijn of in de Vogelrichtlijn, een ontheffing worden verkregen.
3. Onder de belangen '*dringende redenen van groot openbaar belang*' (met inbegrip van redenen van sociale, economische aard of met voor het milieu wezenlijk gun-

stige effecten, zie blz.35), van 'volksgezondheid en openbare veiligheid' dan wel 'bescherming van flora en fauna' kan in alle gevallen een ontheffing worden verkregen, *mits* er nadrukkelijk géén alternatieven voor de ingreep beschikbaar zijn.

4. Indien de ingreep *niét* onder de bij punt 3 aangegeven belangen vallen kan voor soorten uit Bijlage IV van de Europese Habitatrichtlijn géén ontheffing worden verkregen: er kan in de vorm van een 'positieve afwijzing' slechts 'toestemming' voor de ingreep worden verkregen indien zodanige werkwijze en eventuele maatregelen worden aangegeven dat de 'ecologische functionaliteit' (zie III.7) van het gebied voor de soort *op géén enkel moment* minder wordt dan de beginsituatie: dergelijke wezenlijke natuurschade dient in deze situatie geheel te worden voorkomen.

III.7 Beoordeling functionaliteit vaste rust- en verblijfplaatsen

Indien een voortplantings- en/of vaste rust- of verblijfplaats in het kader van de Habitat- of Vogelrichtlijn in het geding is, moet worden onderbouwd dat door voor te stellen mitigerende maatregelen de ecologische functionaliteit daarvan behouden blijft.

Van belang is dat onder andere inzicht wordt gegeven in het netwerk van voortplantings- en/of vaste rust- of verblijfplaatsen. De functionaliteitstoets omvat de volgende tien punten (DR 2009):

1. *Het moet gaan om een vaste rust- of verblijfplaats: een plek of een gebied dat met een zekere mate van bestendigheid wordt gebruikt, waar dus geen sprake is van incidenteel gebruik.*
2. *De plek of het gebied blijft voorzien in alles wat nodig is voor een specifiek individu of dier in dat gebied en voor alle exemplaren van de populatie ter plekke, om succesvol te rusten (of voort te planten).*
3. *Er is op geen enkel moment, zelfs niet tijdelijk, een achteruitgang van de ecologische functionaliteit van de (voortplantings- en/of) vaste rust- en verblijfplaats. De diverse functies die een gebied of een plek heeft, moeten dus behouden blijven.*
4. *Door (het toepassen van) mitigerende maatregelen worden negatieve effecten uitgesloten. Dit kunnen negatieve effecten zijn op de kwaliteit, maar ook op de kwantiteit van de functies die het gebied of de plek vervult voor een soort.*
5. *Mitigerende maatregelen zijn preventieve maatregelen. Dat houdt dus in dat in voorkomende gevallen de mitigatie niet alleen al aanwezig is, maar ook functioneert.*
6. *Mitigerende maatregelen moeten leiden tot verbetering of behoud van de ecologische functionaliteit van de plek of het gebied (kwantitatief en/of kwalitatief) voor de betreffende soort.*
7. *Het positieve effect van mitigatie geeft in evenredige mate ruimte voor de negatieve effecten van de ruimtelijke ingreep. De totale duurzame ecologische functionaliteit mag op geen enkel moment slechter worden dan de beginstand. Zowel de kwantiteit als de kwaliteit moeten behouden blijven of worden verbeterd.*
8. *Het succes van mitigerende maatregelen moet met een hoge mate van zekerheid vóóraf vaststaan. Dit wordt beoordeeld aan de hand van objectieve criteria en de eigenschappen en de specifieke ecologische waarden van de plek of het gebied.*
9. *De staat van instandhouding en de zeldzaamheid van een diersoort zijn van belang bij het treffen van mitigerende maatregelen. Hoe zeldzamer de soort, hoe hoger de graad van zekerheid van succes moet zijn.*
10. *De controle op het effect van de maatregelen is onderdeel van het ecologisch werkprotocol. Een ecologisch werkprotocol moet voorzien in toezicht op het uitvoeren van de mitigerende maatregelen. Zonder dit onderdeel garandeert het plan niet dat de functionaliteit van de beschermde plaatsen behouden blijft.*

III.8 Gedragscode

Algemeen

Naast de algemene gedragscode voor broedende vogels zijn er ook verschillende gedragscodes voor specifieke werkzaamheden beschikbaar.

Indien het géén gedragscode van de 'eigen' organisatie betreft doch incidenteel gebruik van een bestaande gedragscode, vereist dat in alle gevallen het in acht nemen van de nadere voorwaarden zoals in die betreffende gedragscode zijn vastgelegd. Een gedragscode is voor een organisatie/ initiatiefnemer van toepassing indien deze zich daaraan formeel aantoonbaar heeft verbonden ('borging') en de daaraan gekoppelde voorwaarden in acht neemt.

Bij incidenteel aanhaken op een bestaande gedragscode dienen voor dat project de uitgangspunten te allen tijde uitputtend gedocumenteerd op papier op het werk aanwezig te zijn (in een Ecologisch Werkprotocol) en direct aantoonbaar te worden nagevolgd (het bijhouden ecologisch journaal tijdens de werkzaamheden).

De initiatiefnemer blijft daarbij eindverantwoordelijk voor de wijze van uitvoeren.

Bij het werken onder een gedragscode blijven overigens, net zoals zónder gedragscode, natuuronderzoek en rapportage daarvan eveneens wettelijk verplicht en worden de nadere voorwaarden voor het werken onder de gedragscode, in die gedragscode en een daarop gebaseerd ecologisch werkprotocol, nader uitgewerkt.

Wettelijke belangen en vrijstelling bij soorten van Tabel 3

Toepassing van een vrijstelling van de eventuele ontheffingsplicht voor de artikelen 8 t/m 12 Ffw *op basis van een gedragscode* bij mogelijke bedreiging, is bij soorten van Tabel 3 AmvB bij *'ruimtelijke inrichting en ontwikkeling'* (i.t.t. *'bestendig beheer'*) afhankelijk van het wettelijk belang waaronder de ingreep moet worden gerekend. Bij soorten van Tabel 2 AMvB maakt het 'belang' geen verschil en geldt de 'vrijstelling' op basis van de gedragscode in alle gevallen.

Met betrekking tot soorten van Tabel 3 AMvB is de vrijstelling bij verstoring slechts van toepassing op twee categorieën van activiteiten ('belangen'), te weten:

- *'bestendig beheer en onderhoud'* (in landbouw, bosbouw, watergangen, bermen en andere groenvoorzieningen);
- *'bestendig gebruik'*.

Daarbij is het element *'bestendigheid'* cruciaal: dit slaat zowel op de intervaltermijn als op de 'soort' beheeringreep. Er is sprake van 'bestendigheid' indien de tussenliggende termijn in de beheercyclus dezelfde is als voorafgaande termijnen.

Zodra voorts grote veranderingen in de uitvoering worden doorgevoerd zoals nieuwe technieken, grootschalige maatregelen (bijv. kap/ verwijderen van bomen, struiken en andere begroeiing, omvorming naar ander gebruik, een grootschalige inhaalslag van achterstallig beheer) is er *géén* sprake meer van *'bestendig beheer en onderhoud'* en valt de ingreep onder *'ruimtelijke ontwikkeling en inrichting'* (zie LNV 2005).

Indien echter het belang *'ruimtelijke ontwikkeling en inrichting'* van toepassing is vereisen soorten van Tabel 3 AmvB, in overeenstemming met de situatie *zonder* gedragscode, het complete pakket van onderzoeks- en ontheffingsplicht (zie blz. - bij III.6/ Tabel 3 AMvB).

Risico: indien bij controle op het werk door de A.I.D. bij vragen aan een uitvoerende werknemer wordt vastgesteld dat aan de betreffende borging niét is/ wordt voldaan, kan het werk onmiddellijk worden stilgelegd totdat aan de vereisten van de betreffende Gedragscode wordt voldaan of alsnog ontheffing is aangevraagd. Dit kan worden voorkomen door een adequaat werktoezicht, óók op het afdoende in acht nemen van de werkvoorwaarden ten aanzien van de Flora- en faunawet, door de opdracht gevende partij.

IV Overige aspecten Ff-wet

IV.1 Ecologisch werkprotocol en ecologische begeleiding

Een ecologisch werkprotocol wordt als voorwaarde verbonden aan een ontheffing, en vormt óók een voorwaarde bij toepassing van een vrijstelling op basis van een gedragscode. Het vormt een uitwerking van de mitigerende en preventieve maatregelen om strikt te voorkomen dat natuurschade ten aanzien van soorten uit Tabel 2 en Tabel 3 AMvB ontstaat.

Dit '*ecologisch werkprotocol*' omvat een bestekchtig document waarin werkvoorwaarden en -richtlijnen worden aangegeven om te garanderen dat de werkzaamheden worden verricht conform de Flora- en faunawet (en eventueel de gedragscode) en de in het verlengde daarvan opgestelde Natuurtoets.

Deze richtlijnen vormen een concrete en afrekenbare uitwerking van de uitgangspunten, werkwijzen, mitigerende en preventieve maatregelen om natuurschade door de werkzaamheden zoveel als mogelijk te voorkomen. Het uitvoeren van de maatregelen dient daarbij aantoonbaar plaats te vinden door of onder begeleiding van een (ecologisch) '*ter zake kundige*' en verslaglegging daarvan.

Bij werkzaamheden onder een gedragscode vormt eveneens begeleiding van de potentieel versturende werkzaamheden door een ecologisch deskundige, een voorwaarde.

IV.2 Verplicht ter inzage aanwezig op het werk

Op het werk dienen voor een controlerend ambtenaar te allen tijde, onafhankelijk van gedragscode of ontheffing, de stukken met betrekking tot Flora- en faunawet ter inzage aanwezig te zijn op straffe van het onmiddellijk stilleggen van het werk, tot aan deze verplichting voldaan is.

Werkend *zonder* het regiem van vrijstelling op basis van de Gedragscode betreffen dit:

- de Natuurtoets c.q. Quick Scan,
- de schriftelijke beoordeling m.b.t. een eventueel aangevraagde ontheffing/ goedkeuring,
- het eventueel vereiste ecologisch werkprotocol,
- de eventueel vereiste ecologische verslaglegging van de begeleidende ecooloog over te nemen preventieve maatregelen.

Voorts dient het uitvoerend personeel er aantoonbaar van op de hoogte te zijn dat er wordt gewerkt onder het regiem van een gedragscode en welke consequenties dat heeft.

V Natuurbeschermingswet en provinciale regelgeving

V.1 Wetgeving

Naast het *soorten*beleid van de Ffw is er tevens een natuurbeleid met betrekking tot *gebieden* vastgelegd in de Nbw, waaronder Beschermde natuurmonumenten, Natura 2000/ Vogelrichtlijngebieden ('Wetlands') en Habitatrichtlijngebieden vallen.

Behalve dat ingrepen in dergelijke *gebieden* eveneens toetsing vergen aan de Nbw, kan de Nbw tevens van kracht zijn *buiten* die gebieden, de zogenaamde '*externe werking*'. Dit is van toepassing indien faunasoorten waarvoor gebieden beschermd zijn ('aangewezen soorten'), ook significant gebruik maken van gebieden *buiten* het aangewezen beschermde gebied, zoals voor foerage (ganzen, watervogels e.d.) of overwintering (vleermuizen).

Significante verstoring van aangewezen soorten, ook indien deze voor bepaalde leef-functies tijdelijk buiten het beschermde gebied vertoeven, is in conflict met de instandhoudingsdoelen van het beschermde gebied. Daarop is de '*externe werking*' van de Nbw van kracht (art.16 lid 4).

Op grond daarvan vormt dan *náást* toetsing van de voorgenomen ingreep aan de Ffw, ook toetsing daarvan aan de Nbw een wettelijke verplichting.

V.2 Provinciale regelgeving

Ook provincies kunnen een eigen gebiedenbeleid hebben, onafhankelijk van de Ffw en vastgelegd in de Verordening Ruimte (voorheen Streekplan).

Maar provincies vormen meestal tevens het 'bevoegde gezag' met betrekking tot de handhaving van de regelgeving met betrekking tot beschermde Nbw-gebieden, wat eveneens is vastgelegd in de Verordening Ruimte.

Met betrekking tot de Ecologische Hoofd Structuur (EHS) hebben rijk en provincie samen de spelregels bepaald, welke eveneens worden gehandhaafd door de Provincie, bestaande uit een 'nee tenzij'-beleid indien de ingreep binnen het begrensde EHS-gebied ruimtelijke consequenties heeft (zie ook toelichting van de website van Dienst Regelingen, kader hieronder): ook de EHS is opgenomen in de Verordening Ruimte.

V.3 Mogelijke consequenties gebiedsbescherming

Een ruimtelijke- of beheeringreep vergt in ieder geval, naast een toetsing aan de Ffw, eveneens een toetsing aan de provinciale regelgeving, zoals de Verordening Ruimte.

- * Indien de ingreep (deels) binnen de grenzen van een beschermd gebied vallen vergt dat een vergunningprocedure, welke los staat van de ontheffingsprocedure Ffw. Daarin is voor de besluitvorming het beheersplan 'leidend'.
- * Indien in de nabije omgeving van de planlocatie een beschermd natuurgebied aanwezig is vergen de uitkomsten van het flora- en fauna onderzoek eveneens toetsing aan de soorten welke voor het beschermde gebied zijn aangewezen: indien de '*externe werking*' van de Nbw van kracht is, in welk geval aangewezen soorten uit het beschermde gebied, mede significant gebruik maken van de planlocatie vergt dat eveneens een vergunningprocedure Nbw.

Ecologische Hoofdstructuur (toelichting website DR)

Door nieuwe natuur te ontwikkelen, kunnen natuurgebieden met elkaar worden verbonden. Zo kunnen planten zich over verschillende natuurgebieden verspreiden en dieren van het ene naar het andere gebied gaan. Het totaal van al deze gebieden en de verbindingen ertussen vormt de Ecologische Hoofdstructuur (EHS) van Nederland.

Bij de realisatie van de Ecologische Hoofdstructuur (EHS) werken verschillende overheden samen. Het Rijk heeft in 1995 in grote lijnen de grenzen van de EHS vastgesteld in het Structuurschema Groene Ruimte en deze grotendeels netto begrensd weergegeven in de Nota Ruimte in 2004. Het Rijk financiert verder grotendeels de aankoop, de inrichting en het beheer van gebieden in de EHS. De provincies bepalen om welke gebieden het precies gaat. Deze gebieden worden meestal in het streekplan of het provinciaal omgevingsplan opgenomen. De provincies bepalen ook welke subsidies grondeigenaren kunnen krijgen voor natuurbeheer en -ontwikkeling. Gemeenten leggen in bestemmingsplannen nauwkeurig vast wat wel en niet mag in een EHS-gebied. Bestemmingsplannen beschermen echter niet tegen vervuiling uit nabijgelegen gebieden. Daarvoor is milieubeleid nodig. Dit milieubeleid is een gezamenlijke inspanning van alle overheden, inclusief de waterschappen.

BIJLAGE 2 – PLANKAART INGREPEN

BIJLAGE 3 – NATUURPARAGRAAF MER

Inleiding

Rotterdam en Ballast Nedam bereiden samen de gebiedsontwikkeling rondom Zuidplein en Ahoy voor, een grootscheepse transformatie met de ambitie dit gebied de komende 20 jaar te ontwikkelen tot een volwaardig centrum voor Rotterdam Zuid. De opgave is erop gericht een bruisende ontmoetingsplek te creëren waar men kan wonen, werken, ondernemen en ontspannen. De ontwikkeling beoogt verbinding en samenhang tussen de aanwezige en nieuwe voorzieningen, versterking van de centrumuitstraling en een kwalitatief betere buitenruimte.

Het plangebied is circa 50 hectare groot. De belangrijkste veranderingen op een rij:

- Het gebied krijgt onder meer veel betere en gebruiksvriendelijkere verbindingen. De vernieuwde autoluwe Gooilandsingel wordt de verbindende schakel binnen het gehele Hart van Zuid, en het Plein op Zuid wordt een nieuw dynamisch stadspan. Bovendien wordt er fors geïnvesteerd in het aanwezige talent op Zuid.
- Rond dit nieuwe plein en de verbindende promenade krijgen belangrijke publiekfuncties een plek zoals een nieuw zwembad dat wordt ingepast in het huidige deelgemeentekantoor, en een kunstenpand met bibliotheek en theater.
- De bestaande OV-knoop wordt aangepakt, en verbeterd op onder meer het gebied van overstap- en verblijfskwaliteit voor reizigers en bezoekers.
- Het winkelcentrum Zuidplein wordt uitgebreid en versterkt, krijgt een betere uitstraling en zal beter gaan aansluiten op de Gooilandsingel. Ook komt hier een uitbreiding van de parkeergarage.
- In de zuidwesthoek van het gebied zullen een aantal woningen worden toegevoegd en zal schooluitbreiding plaatsvinden.
- De functies op het Ahoyterrein worden tevens versterkt en uitgebreid. In de nieuwe situatie zit hier een internationaal congrescentrum, muziekhal, bioscoop en hotel.

In het kader van deze plannen wordt een milieueffectrapportage (MER) opgesteld en zullen tevens een nieuw bestemmingsplan en nieuwe structuurvisie worden vastgesteld. In het MER worden de milieueffecten van de plannen in diverse alternatieven en varianten inzichtelijk gemaakt.

In het MER worden de volgende situaties onderzocht:

- Referentiesituatie: Huidige situatie en autonome ontwikkeling
- Basisalternatief: Basisprogramma
- Ambitie-alternatief: Ambitieuze programma
- Optimalisatievariant 1: Kwaliteit openbare ruimte
  - 3 subvarianten busstation op maaiveld
  - 2 subvarianten verleggen bushellingen ('patio')
  - Subvariant behoud busluis Carnissensingel
- Optimalisatievariant 2: Bereikbaarheid en parkeren

Deze varianten worden derhalve ook in deze rapportage getoetst en onderzocht.

De varianten worden nader beschreven in het Startdocument, als ook in de MER zelf. In de bijlage een grafisch overzicht van de varianten.

Beleid en toetsingskader

De regelgeving met betrekking tot natuur kent twee typen bescherming: 'soortenbescherming' (Flora- en faunawet) en 'gebiedsbescherming' (Natuurbeschermingswet/ Natura 2000, Ecologische Hoofdstructuur).

In het ecologisch onderzoek is beziens welke natuurwaarden momenteel in het plangebied aanwezig zijn, en welke functie het plangebied heeft voor flora- en fauna. Daarvoor is zowel gebruik gemaakt van literatuurstudies als veldbezoeken.

Beoordeeld wordt in welke mate sprake is van:

- Aantasting van soorten
- Aantasting van Natura 2000 gebieden
- Aantasting van de EHS
- Toevoeging nieuwe natuur en groen

Huidige situatie en autonome ontwikkeling

Het plangebied maakt géén deel uit van een beschermd natuurgebied. De dichtstbijzijnde Natura 2000-gebieden liggen op ca. 4,5 en ruim 5 km ten zuiden van het plangebied (Carnisse Grienden en Rhoonse grienden, onderdelen van N 2000 Oude Maas).

Het plangebied maakt ook géén deel uit van de Ecologische Hoofdstructuur of van weidevogelgebieden: onderdelen van de EHS liggen op ten minste 4 km afstand van het plangebied.

Beschermden dier- of plantensoorten, die nadelig beïnvloed kunnen worden door de planontwikkeling, zijn voor het grootste deel van het plangebied niet aanwezig. Er ontbreekt echter nog een klein deel van het vleermuisonderzoek met betrekking tot:

- de groenstructuur tussen de tennisbanen en het Hoornbeekcollege,
- de boomgroep ter plaatse van de compenserende waterpartij langs de Zuiderparkweg,
- de grote bomen langs het Goereesepad.

Het Zuiderpark vormt een brede groenstructuur, van waaruit kleinere groenelementen het stedelijk gebied inprikken en laanelementen (Zuiderparkweg, Strevelsweg, Pleinweg) een min of meer samenhangende, daarop aansluitende structuur vormen. Dit netwerk heeft voor sommige dieren (vogels) een functie als verbindingsnetwerk tussen leef- en foerageergebieden.

Effecten van de alternatieven en varianten

Op grond van de resultaten van het ecologisch onderzoek kan geen onderscheid worden gemaakt tussen het Basisalternatief, het Ambitie alternatief en de Optimalisatievariant 1 met zijn 6 subvarianten.

Echter Optimalisatievariant 2 (bereikbaarheid en parkeren) onderscheidt zich daarvan door potenties voor vleermuisgebruik als kraamverblijf, als zomer- en paarverblijf en/of als vaste vliegroute.

Op twee van de in 8.1.2 genoemde locaties blijken met betrekking tot de bomen die mogelijk als gevolg van de plannen gekapt dienen te worden, in de beide alternatieven en de in de Optimalisatievariant 1 potenties aanwezig te zijn voor vleermuisgebruik als paarverblijf, als zomerverblijf en/of als vaste vliegroute. Dit omvat naar verhouding eenvoudiger te compenseren voorzieningen dan een kraamverblijf waarvoor bij ontheffing in het kader van de Flora- en faunawet ook eenvoudiger te compenseren eisen worden gesteld.

In dat opzicht blijkt dat in Optimalisatievariant 2 met betrekking tot de grote wilgen langs het Goereesepad, naast diezelfde potenties ook potenties voor gebruik als kraamverblijf aanwezig te zijn.

Voor vleermuisgebruik is uitsluitend ontheffing Flora- en faunawet te verkrijgen indien een 'dwingende reden van groot openbaar belang' van toepassing is, wat hier ook het geval is. Met name bij aanwezigheid van een kraamverblijf zal bij toetsing van de ontheffing zwaar wegen welke alternatieven er zijn afgewogen om het effect te voorkomen.

Voor het overige plangebied heeft de vleermuisinventarisatie aangetoond dat vleermuisgebruik in bomen evenals in te slopen gebouwen, kan worden uitgesloten. Wel zijn vleermuizen vastgesteld direct buiten het plangebied, in de Goereesestraat. Vermoedelijk foerageren deze in het parkgebied zuidwestelijk daarvan, waarbij ze naar verwachting het Goereesepad als verlengde van de Goereesestraat, gebruiken als vaste vliegroute. Daarin spelen dan de grote wilgen als sonar-referentie, voor de dieren een belangrijke rol.

Bovendien zijn in gehele plangebied in de bomen geen jaarrond beschermde nesten aangetroffen. De watergangen binnen het plangebied vormen geen geschikt habitat voor beschermde soorten. Daarnaast zijn in het plangebied nergens beschermde vaatplanten dan wel muurplanten aangetroffen.

Een toename van verkeer kan leiden tot negatieve gevolgen voor natuurwaarden in beschermde natuurgebieden (Natura 2000 gebieden). Bijvoorbeeld vanwege extra stikstofdepositie of extra verstoring door geluid. Het dichtstbijzijnde beschermde natuurgebied is de Oude Maas. Dit ligt op 4,3 km afstand van het plangebied. Er worden, gezien de zeer beperkte toename van het verkeer, geen versturende effecten verwacht.

Het effect van het plan kan voor het Basisalternatief, het Ambitiealternatief en de Optimalisatievariant 1 in beginsel als neutraal (0) worden beoordeeld, mede vanwege de eventueel eenvoudig te compenseren maatregelen voor vleermuisgebruik. Voor de Optimalisatievariant 2 moet het effect van het plan vanwege waarschijnlijk gebruik als vaste vliegroute samen met een grote potentie voor gebruik van de wilgen als kraamverblijf, als licht negatief worden aangemerkt (-).

Vergelijking alternatieven

Aspect MER						
	Criterium	Beoordeling				
		Basis alternatief	Ambitie alternatief	Optimaliatie- variant 1	Optimalisatie- variant 2	
Subvarianten						
Natuur	Aantasting soorten	0	0	0	0	-
	Aantasting EHS (Potenties voor) nieuwe natuur	0	0	0	0	0

Mitigerende en compenserende maatregelen

Voor zover het plan niet tot gevolg heeft dat beschermde soorten of beschermde gebieden worden aangetast, is er geen sprake van het nemen van maatregelen. Echter indien genoemde, nog niet onderzochte boomgroepen na aanvullend onderzoek alsnog tot te mitigeren effecten zullen leiden, zullen in de directe omgeving vervangende gebruiksvormen voor de vleermuizen moeten worden aangeboden. Aan eventuele mitigatie vanwege de vleermuisfunctie van het Goereesepad (Optimalisatievarinat 2), worden daarbij de zwaarste eisen gesteld.

VERKLARING BESTEMMINGSPLAN

Enkelbestemmingen

GD-1	Gemengd - 1
GD-2	Gemengd - 2
GD-3	Gemengd - 3
GD-4	Gemengd - 4
GD-5	Gemengd - 5
GD-6	Gemengd - 6
GD-7	Gemengd - 7
G	Groen
K	Kantoor
M	Maatschappelijk
V-VB	Verkeer - Verblijfsgebied
V-WV	Verkeer - Wegverkeer
WA	Water
W-1	Wonen - 1
W-2	Wonen - 2

Dubbelbestemmingen

	Leiding - Water
	Waarde - Archeologie
	Waarde - Cultuurhistorie 2

Gebiedsaanduidingen

	geluidzone - spoor
	vrijwaringszone - spoor
	wetgevingzone - wijzigingsgebied 1

Functieaanduidingen

(b)	bedrijf
(-b6)	bioscoop uitgesloten
(oo)	cultuur en ontspanning
(dh)	detailhandel
(dv)	dienstverlening
(hot)	hotel
(k)	kantoor
(nv)	nutsvoorziening
(os)	ontsluiting
(ovs)	openbaar vervoerstation
(pg)	parkeergarage
(w)	wonen

Bouwvlakken

	bouwvlak
--	----------

Bouwaanduidingen

	onderdoorgang
	specifieke bouwaanduiding - luchtbrug
	specifieke bouwaanduiding - 1
	specifieke bouwaanduiding - 2

Maatvoeringen

	maximum aantal wooneenheden
	maximum bebouwingspercentage (%)
	maximum bouwhoogte (m)

Figuren

	hartlijn leiding - water
--	--------------------------

GERAADPLEEGDE LITERATUUR

- Bos/ F. (2006), M. Bosveld, D. Groenendijk, C. van Swaay, I. Wynhoff, De Vlinderstichting. De Dagvlinders van Nederland, verspreiding en bescherming. Nederlandse Fauna 7, Leiden. Nationaal Natuurhistorisch Museum Naturalis, KNNV Uitgeverij & European Invertebrate Survey – Nederland.
- Broekhuizen/ S. (1992), B. Hoekstra, V. van Laar, C. Smeenk en J.B.M. Thissen (red.): Atlas van de Nederlandse Zoogdieren. Stichting Uitgeverij KNNV, Utrecht.
- Creemers (2009) Raymond.C.M. en Jeroen J.C.W. van Delft (Ravon)/ redactie: De Amfibieën en Reptielen van Nederland. Nederlandse Fauna 9. Nationaal Natuurhistorisch Museum Naturalis, European Invertebrate Survey-Nederland, Leiden.
- DLG 2006, intern werkkader. Handreiking Flora- en faunawet, versie 1.0-31 oktober 2006. Dienst Landelijk Gebied, Ministerie van LNV (thans EL&I).
- Dijkstra/ Klaas-Douwe B. (2002), Vincent J.Kalkman, Robert Ketelaar, Michiel J.T. van der Weide: De Nederlandse Libellen (Nederlandse Fauna 4). KNNV Uitgeverij.
- DR 2009. Wijziging beoordeling ontheffing Flora- en faunawet bij ruimtelijke ingrepen en aangepaste lijst jaarrond beschermde vogelnesten. Brief van de Dienst Regelingen, ffw2009.corr.046 van 25 augustus 2009, Ministerie van LNV (thans EL&I).
- DR 2011/ 2012. Soortenstandaards diverse juridisch zwaarder beschermde soorten. Dienst Regelingen, december 2011 en december 2012.
- Emmerik/ dr. Willie A.M. van (2006), dr. Hendrik W. de Nie. De Zoetwatervissen van Nederland. Ecologisch bekeken. Vereniging sportvisserij Nederland, Bilthoven.
- GAN 2012: Het protocol voor vleermuisinventarisaties. Gegevensautoriteit Natuur, Zoordiervereniging VZZ en Netwerk Groene Bureau's, 2012.
- Gmelig Meyling, A.W. & A. Boesveld (2008). Inhaalslag Verspreidingsonderzoek Mollusken van de Europese habitatrichtlijn. resultaten van het inventarisatiejaar 2007/ Platte schijfhoorn *Anisus vorticulus*. Stichting Anemoon, Bennebroek, 30 juni 2008.
- Hustings/ Fred (2002) en Jan-Willem Vergeer. Atlas van de Nederlandse Broedvogels. Nederlandse Fauna 5. SOVON, Uitgeverij K.N.N.V. te Utrecht.
- Limpens/ H.J.G.A. (1997), K. Mostert en W. Bongers: Atlas van de Nederlandse Vleermuizen. Onderzoek naar verspreiding en ecologie. KNNV Uitgeverij, Utrecht.
- LNV 2005 (Ministerie van), Regeling van de Minister van Landbouw, Natuurbeheer en Voedselkwaliteit: brochure 'Buiten aan het werk ? Houd tijdig rekening met beschermde dieren en planten !' (n.a.v. AMvB art. 75 Ff-wet).

NDFF (2014). Quickscanhulp, registratie in samenwerking tussen Het Natuurloket, Gegevensautoriteit Natuur en Regelink, juni 2012.

RAVON 51 (2013), nr. 5 december, waarnemingenoverzicht 2012.

REG 1979, Richtlijn 79/409/EEG van de Raad van Europese Gemeenschappen inzake het behoud van de vogelstand (Vogelrichtlijn, EEG 79/409, laatstelijk gewijzigd in 2006).

REG 1992/1997, Richtlijn 92/43/EEG van de Raad van Europese Gemeenschappen inzake de instandhouding van de natuurlijke Habitats en de wilde flora en fauna (Habitatrichtlijn, EEG 92/43, laatstelijk gewijzigd in 1997).

Staatsblad 2004/501, publicatie AMvB art. 75 Ff-wet, houdende wijziging van een aantal algemene maatregelen van bestuur in verband met wijziging van art. 75 van de Flora- en faunawet en enkele andere wijzigingen.

GEBRUIKTE TERMEN EN AFKORTINGEN

aangewezen soorten Nbw

soorten planten en/of dieren welke in een ministerieel besluit ten aanzien van een Natura 2000-gebied zijn aangewezen als specifiek met betrekking tot dat gebied te beschermen;

A.I.D.

De voormalige Algemene Inspectiedienst, thans NVWn, controle- en opsporingsdienst van het Ministerie van EZ welke zich bezighoudt met de handhaving van de wet- en regelgeving ten aanzien van o.m. de Ffw.

AMvB art. 75 Ffw

een Algemene Maatregel van Bestuur, in dit geval met betrekking tot art. 75 van de Flora- en faunawet, waarin de wetgeving nader wordt uitgewerkt (zie ook LNV 2005);

batdetector

apparaat waarmee op basis van de verschillende frequenties van de ultrasone geluiden die door verschillende vleermuissoorten tijdens het vliegen worden geuit, kan worden vastgesteld welke soort het betreft;

compenserende maatregelen

te treffen maatregelen waarbij in ruil voor het bewerkstelligen van natuurschade op de ene plaats vervangende natuurwaarde elders worden gecreëerd;

detectie

waarnemingen met een batdetector op basis van ultrasone geluiden;

ecologische functionaliteit (Ffw)

het totaal van alle relevante gebruikaspecten van een diersoort als onderdeel van hun levenswijze (verblijfplaatsen, vaste verplaatsingsroutes, foerageren, voortplantingsfuncties e.d.);

EHS Ecologische Hoofd Structuur;

E.I.S. Stichting European Invertebrate Survey - Nederland;

EL&I, Minister/ Ministerie van:

het voormalige Ministerie van Economische zaken, Landbouw en Innovatie (thans 'Ministerie van EZ');

externe werking Nbw

de Nbw is ook buiten een als zodanig aangewezen gebied van kracht voor fauna-soorten die zijn aangewezen voor een Nbw-gebied doch ook daarbuiten significant gebruik maken van een nader vast te stellen, buiten het beschermde gebied gelegen gebied, zoals voor foerage, dagverblijf of hoogwatervluchtplaatsen (bijv. vogels) of voor overwintering (bijv. vleermuizen).

EZ, Minister/ Ministerie van:

Economische Zaken, waaronder de regelgeving Ffw valt; voorheen EL&I;

fauna

dierlijke organismen waaronder zoogdieren, vissen, vogels, amfibieën, reptielen, insecten en andere ongewervelden;

Ffw Flora- en faunawet welke onder meer de beschermingskaders met juridische verboden, verplichtingen, voorwaarden en toestemmingen biedt voor (het omgaan met) flora en fauna;

flora plantaardige organismen zoals houtgewassen, kruidachtige gewassen, grassen en waterplanten;

foerageren

naar voedsel zoeken, voedsel verzamelen;

GAN Gegevensautoriteit Natuur, onafhankelijke overheidsinstantie met de verant-

woordelijkheid voor het verzamelen van natuurgegevens, ingesteld door het Ministerie van LNV (thans EL&I);

habitat

typische woonomgeving van een bepaalde soort;

Habitatrichtlijn, HR-soorten

soorten planten of dieren welke zijn opgenomen in de verschillende Bijlagen van de Europese habitatrichtlijn:

Bijlage II: dier- en plantensoorten van communautair belang voor de instandhouding waarvan aanwijzing van speciale beschermingszones vereist is;

Bijlage IV: dier- en plantensoorten van communautair belang die strikt moeten worden beschermd;

Bijlage V: soorten waarvoor bij de exploitatie (bijv. kikkerbiljetjes) een beheersplan vereist is (wat hier echter niet het geval is);

P: prioritaire soort;

kilometerhok, kmhok

een hok van 1 x 1 kilometer (zie ruitennet op topografische kaarten 1 : 25.000/ 1 : 50.000);

LNV het voormalige Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit;

maaiveld

al of niet begroeide bovenkant/ oppervlakte van het terrein;

mitigeren/ mitigerende maatregelen

het zodanig aanpassen van een (plan voor een) ingreep of uitvoeringswijze (met eventuele specifieke maatregelen of voorwaarden) dat de negatieve effecten op de natuur ('natuurschade') tot een minimum worden beperkt of worden voorkomen;

natuurschade

de schade welke door werkzaamheden aan ter plaatse voorkomende (individuen van) beschermde soorten planten en dieren en vaste verblijf- en voortplantingsplaatsen daarvan, wordt toegebracht door bedreiging, verwonding, beschadiging of aantasting van de leefomgeving of specifieke biotoopomstandigheden;

Nbw Natuurbeschermingswet: de geldende wetgeving ten aanzien van rijksbeleid met betrekking tot natuurgebieden zoals (Staats-)Natuurmonumenten, Vogel- en Habitatrichtlijngebieden en Natura 2000-gebieden;

NDFF

Nationale Databank Flora en Fauna;

NVWn

Nederlandse Voedsel- en Warenautoriteit-natuur; de voormalige A.I.D., de controle- en opsporingsdienst van het Ministerie van EZ welke zich bezighoudt met de handhaving van de wet- en regelgeving ten aanzien van o.m. de Ffw.

ongewervelde soorten

diersoorten zónder dan wel met een uitwendig skelet, zoals weekdieren, kevers, mieren en insecten;

onthefing (Ffw)

een in het kader van de Flora- en faunawet aangegeven toestemming tot onder meer het verstoren of (per ongeluk, onvermijdelijk,) doden van beschermde dieren en/of vernietigen van beschermde planten en hun groeiplaats welke bescherming in genoemde wet wordt geregeld;

organisme

behorende tot de levende natuur (plant, dier etc.);

paarterritorium

een vaste plek van met name dwergvleermuizen voor paaractiviteiten waarbij een mannetje een territorium met bijbehorende paarverblijf (haremruimte) inneemt en met een specifieke sociale werfroep vrouwtjes naar het paarverblijf lokt;

paarverblijf

een vaste holte of spleet (in boom of gebouw) waar met name dwergvleer-muizen hun vrouwtjes naartoe lokken om er te paren;

PGO Particuliere Gegevensverzamelende Organisatie;

RAVON

Reptielen, Amfibieën en Vissen Onderzoek Nederland;

RO&I, 'ruimtelijke ontwikkeling en inrichting' (Ffw)

zie ook Gedragscode; dit 'belang' uit de Ffw duidt op een éénmalige ingreep (i.t.t. bestendig beheer en onderhoud) zoals een inrichtingsmaatregel of achterstallig onderhoud;

soortgroep

groep organismen van dezelfde klasse of ondersoort: vaatplanten, mossen, zoogdieren, vogels, reptielen, amfibieën, vissen, insecten (ondersoorten: vlinders, libellen enz.);

SOVON

Vereniging SOVON Vogelonderzoek Nederland;

'ter zake kundige' (Ffw)

een persoon die:

- * op HBO, dan wel universitair niveau een opleiding heeft genoten met als zwaartepunt ecologie, en/of
- * als ecoloog werkzaam is voor een ecologisch adviesbureau, en/of
- * zich aantoonbaar actief inzet op het gebied van soortbescherming en is aangesloten bij de daarvoor bestaande organisaties/ PGO's zoals RAVON, VZZ, SOVON, FLORON enz. (bron: Ministerie van LNV/ EL&I);

uurhok

een hok van 5 x 5 kilometer = 25 kilometerhokken (zie ruitennet op topografische kaarten 1 : 25.000/ 1 : 50.000)

vaste verblijfplaatsen (Ffw)

DLG 2006: zomer-, winter- of paarverblijfplaatsen, vaste migratie- en vliegroutes en cruciale foerageerplekken van vleermuizen; vaste voortplantingslocaties van amfibieën; vaste verblijfplaatsen van Kleine modderkruiper, e.d.; schuil- en broedplaatsen van vogels welke jaarlijks opnieuw als zodanig worden gebruikt (DR 2009);

verspreidingsgegevens/ -onderzoek

met steekproefonderzoek vastgestelde gebieden waar een bepaalde soort verwacht kan worden;

Vogelrichtlijn, VR-soorten

vogelsoorten die zijn opgenomen in de Europese Vogelrichtlijn; volgens het Europese recht wijzen de lidstaten beschermingszones aan om voor alle aangewezen soorten een voldoende gevarieerdheid van leefgebieden en een voldoende omvang ervan te beschermen om populaties van deze soorten in stand te kunnen houden;

vrijstelling (Ffw)

een in het kader van de Flora- en faunawet geregelde toestemming tot onder meer het verstoren of (per ongeluk, onvermijdelijk,) doden van beschermde dieren en/of vernietigen van beschermde planten en hun groeiplaats welke bescherming in genoemde wet wordt geregeld, voor bepaalde categorieën werkzaamheden en onder voorwaarden (AMvB art. 75 Ffw; zie ook LNV 2005);

VZZ Vereniging voor Zoogdierkunde en Zoogdierbescherming;

wettelijk belang (Ffw)

in de Flora- en faunawet zijn een aantal verschillende maatschappelijke belangen onderscheiden op basis waarvan het beschermingsregime mede wordt genuanceerd.

zorgplicht (Ffw)

de in de Ffw vastgelegde plicht (art. 2) dat iedereen voldoende zorg in acht moet nemen voor alle in het wild voorkomende dieren (en dus niet alleen de beschermde) en hun leefomgeving. Dit is een algemene fatsoenseis die voor iedereen geldt. Overigens geldt de zorgplicht ook voor planten (LNV 2005);
